

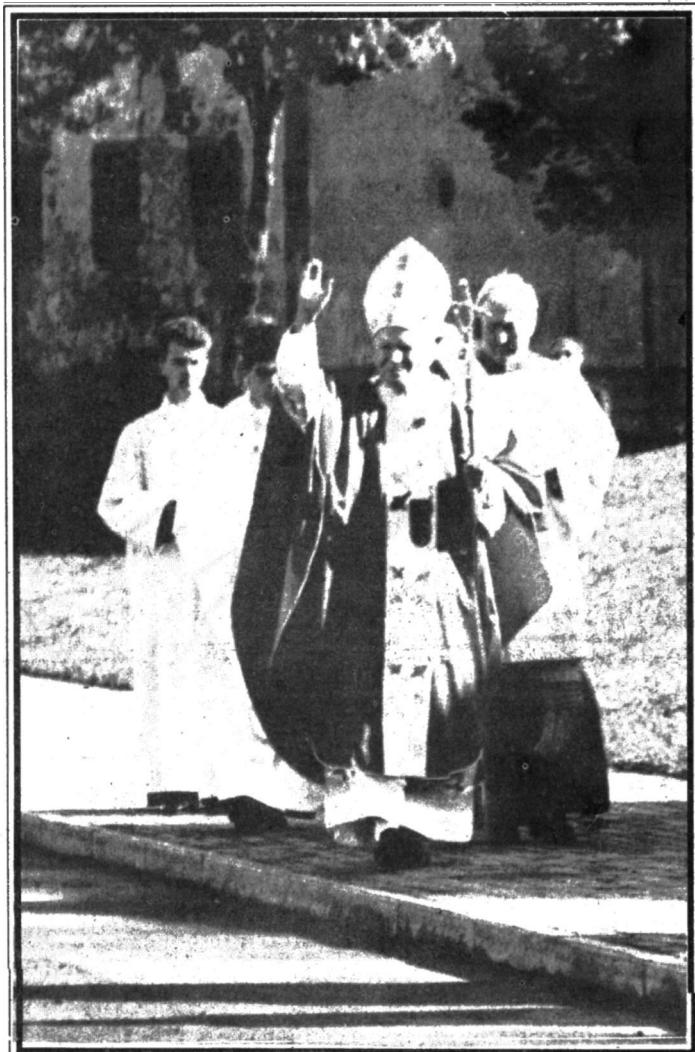
LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 18 (99)

1993m. rugpjūtis

Laisvė - tai gyvas atsakomybės jausmas

Šventasis Tėvas Jonas Paulius II aplankė Lietuvą pirmą kartą po bemaž pusaštunto amžiaus nuo Mindaugo krikšto. Tai ne tik ganytojiška kelionė pas tikičiuosius, bet ir milžiniškos reikšmės politinis įvykis, kurio itaką jausime daugelį metų. Dabartinei pasiligojusiai mūsų šalies visuomenei Jo Šventenybės vizitas ypač svarbus - ir mūsų tautinei vienybei, ir krikščioniškam pilietiniam bendravimui, ir pakantumo kitaip mąstantiems bei politinės kultūros ugdymui. Ilgas valandas stovint tūkstantinėse maldininkų minios, nesunku pajusti žmonių nusiteikimą ir troškimus. Šventojo Tėvo asmenybės aura veikia ne tik tikičiuosius, reginčius Jo asmenyje Kristaus Vietininką žemėje, bet ir tuos, kurie nešpažįsta jokio tikėjimo. Jono Paulius II moralinis autoritetas milžiniškas, o gal ir pats didžiausias nūdienos pasaulyje.

"Jo lūpos kalba iš širdies apstumo", - skambėjo Šventojo Tėvo žodžiai. Daug kas mato, kad to širdies apostumo labiausiai stokoja valdžios vyrai. Tačiau yra žmonių, kurie, nutolę nuo aukštųjų vertibių, kėsdami nemažėjančias buities bėdas, apanka dvasiškai. Ilgai niusuvišejęs nepasitikėjimas ima nuodytis vieną dienas. Žmonės, išalkę tiesos, trokšta regėti neabejotiną Autoritetą, skelbiantį tiesą ir viltį. Šandien valdžioje daug gražiai kalbančių. Dažnas nesidrovi-

pažerti pamokymu iš evangelijų ir net pataiko nesuklysdamas persižegnoti. O gyva atmantis kužda, kad tas ar kitas dar tik vakar buvo kovingojo ateizmo "apaštalas". Tokie reiškiniai šandien nebestulbiniai. Tačiau netikrumas, nepasitikėjimas ir abejonių kirminas skverbiasi į širdį - kada tie "auksaburniai" kalbėjo tiesą? Kodėl jų žodžiai skiriasi nuo darbų kaip ugnis ir vanduo?

"Neužtenka vien priserinti prie pasikeitusios visuomeninės padėties: geriau būtų nuoširdžiai atsiversti ir, jei būtina, netgi atsilyginti", - priminė Jonas Paulius II. Tad ko verti valstybės vyru gražbyliavimai, kai vos sušilę valdžioje, dirba ne valstybės naudai, o savo ir sėbrų kišene rūpinasi? Skaudžiai režia ausi aukštųjų teisėjų Lietuvos Respublikos vardu tariami nuosprendžiai, ginantys ekskomunistų "orumą" (jeigu jie pavadinami tikraisiais vardais). Tai tvos kia panieka dešimtmis tūkstančių žuvusių ir dar gyvų laisvės kovotojų ir rezistentų. Doros ar tiesos žodis, skelbiamas apsimetėlio ar prisitaikėlio lūpomis, suteršiamas ir nuvertinamas. Tai panašu į Šventvagystę. Dabartinėje valdžios piramideje tokiai veikė per akis. O ir visuomenė jų netrūksta. Dekokime Dievui, kad turime ir pasišventėlių, kurių autoritetas nei šalyje, nei pasaulyje nemenksta, nors purvo jiems negailima.

Šventojo Tėvo moralinis autoritetas yra natūralus ir pripažintas pasaulioje. Mūsų akyse jis prilygsta dorovinės etalonui. To pirmiausia turėtų nepamiršti nei Prezidentas, nei ministrai, nei Seimo nariai. Antraip bus be galio sunku atkurti pasitikėjimą žodžiu, ypač kai jis tariamas valdžios žmogaus lūpomis. Tik tada netikėjimo ir nepasitikėjimo ledai bolševikmečio suskaidytoje visuomenėje pradėtų tirpti. Doros žodis neatsiejamas nuo tiesos, o ši savo ruožtu nuo teisingumo. Bijantys teisingumo ir vengiantys jį atkurti, nors tai privalus atsisėdus į aukštostos valdžios kėdes, niekada nespinduliuos autoriteto auros. Kažin ar mes štai taip aiškiai suvoktume, jei nebūtume paveikti Jono Pauliaus II asmenybės šviesos? Jo Šventenybės vizitas buvo iš tiesų reikalingas, kad suvoktume tų pačių žodžių, bet visai skirtingų sąvokų kontrastą. Ir ne tik suvoktume, bet ir įsitikintume, kad asmenybės autoritetas tegali būti mūrijamas iš švariu preities ir nūdienos akmenų. Nebūtinai juos rinkti vienaspalvius.

Jonas Paulius II bendravo ne tik su kataliku tikėjimu, bet ir su kitų konfesijų hierarchais. Bendravo prastai, itin lengvai, nemiegindamas iškelti "savos tiesos" ar pasmerkti "kitų klaidų", aiškiai parodydamas, kad tikime tą patį Viešpatį Dievą ir visi esame jo vaikai. Ši pakantumo kitatkiams pamoka yra didžiai prasminga ne tik didžiumai tikinčiųjų, ne tik visoms valdžios viršūnėms, ne tik Seimui, bet ir mums, rezistentams, pakėlusiem sunkiausiai Tėvynės negandą naštą. "Po kiekvieno reikšmingo visuomeninio pasikeitimų žmogaus elgesys ir siela būna žaizdota", - kalbėjo Šventasis Tėvas Arkikatedroje. Nesame jokia išimtis. Ir mūsų sielos sužalotos, ir mūsų elgesys taisytinas. Nelaimingas Tėvynės likimas pilietinės dorovės prasme visus mus sulygino ir suvienijo. O šandien, kai Valstybė atkurta, kai okupanto kariuomenė pasitraukė iš šalies, kokie mes esame?

Be abejo, Seime turi virti nuomonių katilas. Vargu ar tiktų priekaištauti politikams, skirtingai vertinančiams nūdienos procesus, jeigu nebūtų paminamas teisingumas. Dažnas iš mūsų norėtų matyti rezistentų gretų moralinę vienybę. Turime neginčiamai stiprių argumentų. Laimėjo Nepriklausomos valstybės idėja, o ne pragariškas sumanymas ištirpinti mus sovietinės liaudies masėje. Sunkiai, bet ima virš krikščioniškos dorovės principai, o ne neapykantą sejanti "klasių kovos" teorija. Mes išsaugojom laisvos Tėvynės viziją ir tévų tikėjimą, o svetimųjų atnešta nežmoniška santvarka pati sugriuvo. Be Dievo pagalbos to nebūtų įvykę.

Deja, negalima suprasti, kodėl iš Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos išsiskyrė dalis, pasivadintusi Politinių kalinių sajunga ar "Klubu 58"? Ar šie išsiskyrėliai jaučiasi pranašesni už likimo brolius, likusius LPKTS? O gal jų programoje yra esminiai skirtumai? Néra ir būti negali, jei kovų tikslas buvo bendras ir priešai tie patys.

Kartais pasigirsta balsų, mėginančių tautos gynėjų ir likimo nelaimėlius skirtysti į daugiau ar mažiau kentėjusių kategorijas. Bet ar rasis Tėvynėje

skyrė daugiau ar mažiau kentėjusių. Jis prisiminė visus. Minėdamas nužudyti ar nelaisvėje mirusių vyskupų vardus, Jonas Paulius II neiškėlė jų kančios virš kitų likimo brolių lemties, o tik parodė, kad Bažnyčia priespaudą kentė kartu su visa Tauta. Ar pasimokysime tolerancijos iš Šventojo Tėvo? Ar įveiksime savo (o gal generolo antpečių) ambicijas?

Tepraėjus vos penketui dienų po Popiežiaus išvykimo, Kaune įvyko šurmulyas, anaiptol nerodantis, kad mes

(Maskvoje tai buvo) svarstyklės, kurios būtų galima pasverti partizano, politinio kalinio, tremtinio, neištremto svetur, bet besislapstančio ar užguito kaimo žmogaus, o ir miesto darbininko patirtas kančias, vargus, praradimus, skausmą ir neviltį? Manau, kad niekada ir niekur tokiai svarstykliai neverta ieškoti, nes kančia negali būti sveriamos, matuojamos, seikėjama. Tai prasilenktų su dorove.

"Užkopkime čionai, ant Kryžių kalno, ir prisiminkime visus jūsų krašto sūnus ir dukras, kadaise nuteistus ir įmestus į kalėjimą, išsiystus į koncentracijos stovyklas, ištremtus į Sibirą ar į Kolymą, nuteistus myriop", - kalbėjo Šventasis Tėvas Kryžių kalne. Jis nei-

esame vieningi ir pakankamai tolerantiški vieni kitiems.

Šventojo Tėvo mintys nušviečia kelią, o Jo ganytojiškas palaiminimas suteikia jėgų ir toms nedidelems klūtimis įveikti, nes pačios didžiausios jau įveiktos.

"Šis kelias nėra lengvas, - mat laisvę iš kiekvieno pareikalauja gyvo atsakomybės jausmo ir nuoširdžios savitarpių pagarbos", - kalbėjo Jonas Paulius II Vingio parke. Savo mintis jis mėgavo pabrėžti pakartodamas. Šią Aukštoto Svečio frazę turėtume kartoti ir mes ne vieną kartą, o pirmiausia mūsų rinkti tautos astovai.

Edmundas SIMANAITIS

Vlado Babarsko nuotraukos

1993m. rugsėjis

IREMIIINYS

2

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos tarybos ir rajonų skyrių pirmininkų konferencijos, įvykusios 1993 m. rugsėjo 11 d.

Pareiškimas

Posėdžio dalyviai, aptarę rugpjūčio-rugsėjo mėnesių įvykius Lietuvoje, vieningai pareiškia:

1. Rusijos okupacijos kariuomenės išvedimas iš Lietuvos teritorijos - visų jos piliečių, kovojuusi už laisvę ir visišką nepriklausomybę, pergalęs triumfas. Tai pergalė visų patriotinių dešiniųjų jėgų, stovinčių taip sunkiai iškovotos laisvės sargyboje.

2. Mūsų garbė ir pasididžiavimas - istorinis Popiežiaus Jono Paulius II vizitas į Lietuvą. Krauju ir motinų skausmo ašaromis permirkusi žemę Popiežius paliečė savo lūpomis, tuo išreikšdamas jai gilią pagarbą. Popiežiaus kvietimas arčiau bendrauti su Kristumi tetampa visų mūsų kasdieniniu poreikiu. Dvasinis atgimimas, ypač jaunimo, būtina tolimesnio laisvės kelio sėlyga.

3. Ekonominiai sunkumai: kylančios kainos, ypač maisto prekių, nepakeliami mokesčiai ir kt. negali mūsų nejaudinti. Todėl pritariame vakar, t.y. rugsėjo 10 dieną, prie Seimo rūmų įvykusio pensininkų piketo metu pareikštiems reikalavimams. Rūpinimasis kiekvieno žmogaus gerove turi būti valstybės vadovų šventai vykdoma pareiga, o ne melagingi pažadai.

4. Laisvės kova laimėta, tačiau nevalia čia padėti taško. Visų dėmesys turi būti sutelktas tokiam darbui, kuris padėtų išeikti sunkumus ir laidotų tautos gerčiés suklesėjimą.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga

Lietuvos politinių kalinių sajunga

PAREIŠKIMAS

1993 m. rugsėjo 12 d. Kaune buvo kviečiamas politinių kalinių ir tremtinių suvažiavimas. Kaip buvo pranešta, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga šio suvažiavimo neorganizavo, todėl negali imtis atsakomybės nei už tai, kad jis nebuvu tinkamai parengtas, nei už jo eiga bei rezultatus. Mūsų sajungos apgailestauja dėl suvažiavimo dalyvių prarastų lėšų ir sugaisto laiko ir kviečia reikliau žūrėti į tokių renginių organizavimą ir dalyvavimą juose.

Masinės informacijos priemonės, tarp jų ir Lietuvos televizija, rugsėjo 12 d. "Panorama" paskelbė neteisingą informaciją, kad suvažiavimo metu pasirinkė jau trejus neįprastus nesutarimai tarp politinių kalinių ir tremtinių. Tai netiesa. Tarp politinių kalinių ir tremtinių nebuvo ir nėra nesutarimų. Politiniai kaliniai ir tremtiniai yra likimo broliai, kovoje už tėvynės laisvę nukentėję nuo to paties bolševikinio okupanto. Paprastai tokio pobūdžio dezinformaciją inspiruoja ir skleidžia politinės jėgos, suinteresuotos diskredituoti Lietuvos laisvės kovotojus, juos suskaldyti ir suprieti tarpusavyje, pateisinti okupaciją ir kolaborantus. Iš tikrujų politiniai kaliniai ir tremtiniai nepritaria ir negali pritarti tiems, kurie propaguoja panašias nuostatas ir kviečia bendradarbiauti su okupacijos funkcionieriais bei kitais okupantu parankiniu.

*Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos prezidentas
B. Gajauskas*

*Lietuvos politinių kalinių sajungos pirmininkas
A. Stasiškis*

Lietuvos Respublikos Prezidentui p. A. Brazauskui
Seimo pirmininkui p. C. Juršėnui

Ministriui pirmininkui p. A. Šleževičiui

Pareiškimas

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga remia teisės pensininkų, invalidų ir kitų socialiai remtinų Lietuvos piliečių reikalavimus padidinti, pensijas bei indeksuoti 100 kartų turėtus indėlius taupomajame banke iki 1991 m. vasario 26 d.

Priimta Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos rajonų skyrių pirmininkų ir tarybos narių konferencijoje, įvykusioje 1993 m. rugsėjo 11 d. Kaune.

1993 09 11 LPKTS prezidentas B. Gajauskas
LPKTS pirmininkas A. Lukša

Lietuvos Respublikos generaliniam prokuroriui
A. Paulauskui
Kreipimasis

1945 m. Varėnos raj. Merkinės apyl. Mardasavo kaime ūkininko S. Plutulevičiaus sodyboje žuvo keturi partizanai - kovotojai už Lietuvos laisvę.

1993 m. rugpjūčio 14 d. žuvusių atminimą prie pastatytų šv. Kryžiaus ir atstatytos žeminės (bunkerio) pagerbtis susirinkę Druskininkų, Varėnos ir Alytaus rajonų bei aplinkinių kaimų žmonės nutarė, kad neužtenka juos atminti, pagerbtis - atėjo laikas apginti jų garbę, pasakyti tiesą.

Išsius dešimtmiečius bolševikai skleidė melą. Maskvos nurodymu buvo sudaromi spec. skyriai, kurie čekistus ir vietinius kolaborantus aprenegdavo partizanų uniformomis ir jų vardu, žudė nekaltus kaimo žmones. Susirinkę partizanų krauju aplaistytame Dzūkijos žemės kampelyje, mes (apie 300 dalyvių) paneigiamo šį melą ir kreipiamės į teisėtvarkos organizus, reikalaudami, kad būtų ištirti ir išaiškinti tikriji kaltininkai, kol dar gyvi tokių žudynių organizatoriai.

B. Gajauskas, V. Briedienė, E. Mikučionienė, V. Kazulionis,
J. Kizelevičius

Turime teisiskai įvertinti pasipriešinimo laikotarpį

Sajūdis rengiasi ketvirtajam suvažiavimui. Sajūdžio programos projekte išrodyta: "Šiuo metu laisvės atėmimo vietų apsauga ir kalinių transportavimas pavestas Vidaus reikalų ministerijai pavaldžiai kartuomenė, i kurią šaukiami jaunuoliai atliliki tikrosios karo tarnybos. Ši tarnyba yra gedingas sovietmečio reliktas, prieštaraujančios visuomenės dorovei, nes tarnyba šiuose daliniuose neturi nieko bendra su kilnia Tėvynės gynimo priederme. Sajūdis sieks, kad būtų įteisinta tarpukario nepriklausomoje Lietuvos būvusi tvarka laisvės atėmimo vietų priežiūrą vykdė specialiai parengtas personalas.

Sajūdis sieks, kad rezistencijos ir partizaninės kovos periodas, kaip teisėto tautos pasipriešinimo okupacijai periodas, būtų konstituciniu-teisiniu būdu pripažintas kaip tautos savigyna, su išplaukiančiomis iš to pasekmėmis:

- ginkluoto pasipriešinimo dalyvius prilyginti Lietuvos Respublikos karinių pajėgų kariams;

- pripažinti gyviams ir žuvusiems ar mirusiem partizanams jų vadovybės suteiktus karinius laipsnius, apdovanojimus, pasižymėjimo ženklus;

- užtikrinti nusenustiems ir beglobijams laisvės kovų dalyviams deramą globą ir rūpybą;

- nustatyti partizanų ryšininkų, rėmėjų, pasyvių kovotojų, politinių kalinių ir tremtinių statusą;

- rezistencijos periodo istorinės medžiagos rinkimą, kauptą ir pasipriešinimo istorijos rašymą laikyti valstybinės svarbos reikalaujant.

Sajūdis sieks, kad būtų priimtas įstatymas, ginantis politinių kalinių, tremtinių, partizanų ir jų šeimų teises."

Šie reikalavimai buvo susformuluoti ir priimti 1992 m. rugpjūčio 18 d. įvykioje Sajūdžio konferencijoje visuomeninės doros klausimais. Nėra abejonių, kad Seimas anksčiau ar vėliau turės šiuos reikalavimus įvilkti į teisinių rūbą.

Paulius DEMIKIS

Spalio 3 d. Jurbarko raj. Eržvilke pagerbtis pasipriešinimo kovų organizatorius ir dalyvio, buvusio mokyklos direktoriaus Stasio Jarmalo (Vinco Ulevičiaus-Audrūno) atminimą.

Minėjimo programa: 11 val. išvyka į žuvimo vietą; 12.30 val. - šv. Mišios, po jų mokykloje - memorialinės lentos atidengimas ir pašventinimas.

Spalio 10 d. Merkinėje įvyks partizanų susitikimas. Pradžia 11 val. vidurinės mokyklos salėje. 12.30 val. - šv. Mišios Merkinės bažnyčioje. Po Mišių Kryžių kalnelyje bus šventinami nauji kryžiai ir koplyčios pamatai.

IS SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Parengė Edmundas SIMANAITIS

Prezidentas, kaip visada, pasimetės

Aukščiausiosios Tarybos kairuojanti opozicija stojo piestu, gindama Lietuvos banko valdybos pirmininką V. Balduį, kai premjeras G. Vagnorius pareikalavo pašalinti jį dėl žalingos valstybei politikos. Po Seimo rinkimų ta pati, dauguma Seime laimėjusi politinė jėga pripažino, kad buvusio premjero reikalavimas buvo teisingas ir V. Baldui pašalino iš užimamo posto. Dėdėpistai pasodino Lietuvos banko valdybos pirmininko kėdėn ši kartą ne svetimą, o savą žmogų - R. Visokavičių. Šio, pasirodo, būta ne tik išmanančio finansus, bet ir su charakteriu. Monetarinę politiką émėsi vykdymi ryžtingai ir nuosekliai. Apie visų p. R. Visokavičiaus veiksmų teisėtumą kalbėti per ankstį. Seimo narė E. Kunovičienė teigia, kad "labai gerai, jog R. Visokavičius įvedė litą ir stengėsi palaikti jį stabiliu... Biudžeto komitete sakė, kad neleisiąs nužudyti litu. Geriau atsistatydinsiąs, bet nedarysių kredito emisijos... Tokią monetarinę politiką remia ir Valiutos fondas, o tai būtina, siekiant igyti kitų valstybių pasitikėjimą... Stabilus litas - didžiulis pranašumas, o ne bėda... Žmonės niekada negalės sutauptyti, jei žinos, kad šiandien sutauptytas litas ryto bus dešimtieriopai nuvertintas". Kitas Seimo narys - R. Ozolas, dalyvaudamas su E. Kunovičiene televizijos laidoje "Naujienos. Nuomonės", rugsėjo 11 d. pasakė: "Lietuvos bankuose šiandien yra per 120 mln. nejudančių litų, o reikalaujama daryti pinigų emisiją. Suprantama, kad trūksta pinigų atsiskaitymams... Tačiau jie kažkur užstrigę, ir čia ne banko reikalus, o Vyriausybės. Ji turi imtis priemonių tuos pinigus iutraukti į apyvartą... Jei bus padaryta, nors ir nedidelė, nors ir bet kokio pobūdžio... pinigų emisija, - viskas! Psichologiskai būsime pralaimėj. Emisija - tai litų silpninimas tų organizacijų ir asmenų, kurie nesuinteresuoti, kad valstybė būtų stipri. Svarbiausia - silpnės gyventojų perkamoji galia ir šiataip bus skurdinama visa visuomenė."

Valdančiosios LDDP frakcijos nariai ne kartą ir primygintai siūlė R. Visokavičiui padaryti kredito emisiją. Banko valdytojas mano, kad dirbtinai didinti pinigų kiekį yra nesamonė. Nenaudojamos lešos guli komerciniuose bankuose. Šis riešutas DDP ekonomistams ir Vyriausybei per ketas. Klibinant bankus ir kišantis į ekonomiką, išėjimų už sprendimus gali tekti atsakyti. Kur kas paprasčiau paleisti pinigų spaudinimo mašiną. Tik va, "mašinistas" nenorai paklusti. Valdančioji frakcija skuba įkalčius rinkti - neteisėta paskola "Litimpex" bankui, sužlugdyta pramonė, trūksta pinigų algoms išmokėti...

Konstitucijos 126 straipsnyje sakoma, kad "Lietuvos banko valdytojai skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu."

R. Ozolas pasakė, kad "Prezidentas, kaip visada, pasimetės", o ši byla - politinė.

Prezidentas išleido dekretą - skirti J. Sinkevičių laikinai eiti Lietuvos banko valdybos pirmininko pareigas.

V. Landsbergis spaudos konferencijoje kalbėjo, kad šioje byloje LDDP "demonstroja priekabių ir demagogijos mišrainė", kad vyksta arši "rykliai kova po vandeniu", kad ši istorija daro moralinę žalą ir kenkia Valstybės prestižui.

Penkios frakcijos nesutinka

Liepos 15 d. Vyriausio rinkimų komisija priėmė sprendimą (antru kartu) pripažinti Seimo narės mandatą Seimo narei Romualdai Hofertienei. Sajūdžio, Krikščionių demokratų, Laisvės, Piliečių chartijos ir Demokratų partijos frakcijų atstovai paskelbė pareiškimą, kuriuo minėtas sprendimas laikomas netaisėtu ir nesuprantamu todėl, kad naujaji VRK sprendimą apie buvusius rinkimus padarė, taikydama įstatymą atgaline tvarką. "Vienintelis teisėtas VRK sprendimas būtų paskelbtas, kad Seimo nariu tampa Sajūdžio koalicijos sąrašo kandidatas Gediminas Šerkšnys", nes jis yra sąraše pirmas neišrinktas kandidatas.

Konstitucinės teismas dėl trijų Seimo narių mandatų atėmimo savo žodžio dar netarė. Seimo narys Arūnas Eigirdas rugsėjo 14 d. paskelbė pareiškimą, primindamas, kad rugsėjo 12-16 dienomis Tarpparlamentinės Sąjungos Parlamentarų teisių gynimo komitete Kanberoje bus nagrinėjami jo ir kolegų - R. Hofertienės bei J. Janonio pareiškimai. A. Eigirdas nuogastauja, kad prieš tris Seimo narius LDDP dauguma Seime gali "imtis fizinės prievertos".

1993 m. rugpjūčio 18 d. Lietuvos Respublikos ryšių ir informatikos ministerijos 1993 m. liepos 29 d. išakymo Nr. 18-1 2 priedas

TELEKOMUNIKACIJŲ TARIFŲ LENGVATOS

LEN	Lenvatų rūšys	Mokejimo dydis, lt	Kam teikiamos
1	Abonentinis mokesčis - Už pagrindinį telefono aparatą per metus - Už sublokotą lygiagretų telefoną per metus	16,80 12,00	I ir II grupių invalidams, jei jie gyvena vieni, su rūpintoju arba globėju, sutokiniu- pensininku, arba nedarbingais šeimos nariais. Rūpintojas ir globėjas turi būti įforminami juridiskai. Tremtiniams, politiniams, geto kaliniams ir rezistencijs dalyviams, jei jie yra pensijinio amžiaus ir gyvena vieni, t. y. neturi darbuojančių šeimos narių (nežiūrint, kur jie gyvena), kurie pagal įstatymą privalo juos išlaikyti. I grupės invalidams ir šeimoms, auginančioms vaikus invalidus.
2	Telefonu įrengimo mokesčis	20,00	

1993m. rugsejis

TREMINTINYS

3

Tarptautinės politinių kalinių konferencijos Protokolas

Buvusių politinių kalinių sajungų tarptautinio susivienijimo nariai ir komunistinės sistemos aukos, susirinkę 1993 m. liepos 2-3 d. į trečiąjį tarptautinę konferenciją Timosarėje, vėl vieningai patvirtino savo principus, tikslus ir sprendimus.

Mes dar esame gyvi liudininkai tam tikro apokalipsinio laiko ir privalome testi kovą, kad būsimos kartos niekada negyventų žiauriomis salygomis.

Mes, buvę politiniai kaliniai, niekados nepakėsime prievertos ir tironijos prieš žmones. Mes dar kartą patvirtiname savo tvirtą sprendimą likti ištikimiems demokratijos vertybėms.

Mes manome, kad mūsų tautos turi teisę į tiesą ir teisingą istoriją, kad nebus galima jos parašyti, kol nebus pažintas ir sunaikintas vidaus ir tarptautinis komunizmas, kol veiks KGB ir kitų mūsų šalių slaptų policijų metodai, jų priemonės ir kol nebus atskleisti nusikaltimai, įvykdinti nuo 1917 metų iki mūsų dienų.

Nors mes esame pakantūs, bet negalime pritarti kaip teisingam ir atitinkančiam moralines normas tokiam dalykui, kad žudikai, įvykdę nusikaltimus ir panaudoję smurtą prieš žmoniškumą, nestoja prieš teismą.

Todėl mes nenutrauksite kovos ir veiklos savo šalyse, Europos vyriausybėse ir dažnai dalyvaujame tarptautiniuose susirinkimuose (forumuose).

Niurnbergas atvėrė naują puslapį tarptautinės teisės istorijoje. Komunizmas skiriasi nuo nacizmo tik laiko trukme ir daugiau milijonų užmuštuojų.

Mes suprantame, kad komunizmas mūsų šalyse nėra miręs. Jis tapo dar labiau pavojingas, nes jis pamégdžioja demokratiją ir slepia melą, klastingesnis, nes jis staiga pasikeičia į pseudosumanų kapitalizmą, turėdamas tikslą konfiskuoti turtus.

Antroje debatų dalyje, po Sajungos prezidento mandato grąžinimo buvo surengti nauji prezidento rinkimai. Tarptautinės Sajungos prezidentu vieningai perrinktas ponas Tiku Dumitresku. Taip pat išrinkti du viceprezidentai: Vengrijos tautinės sajungos prezidentas Funay Jenio ir Bulgarijos tautinės sajungos prezidentas Ivanas Nevrokopskis.

Sajunga išreiškia nerimą dėl buvusių politinių kalinių Jugoslavijoje gyvybių. Ji taip pat pasmerkė teisminę apgavystę Tiraspolyje, Moldovoje ir pareikalavo nedelsiant išleisti penkis rumunus, kuriems neteisėtos teisminės institucijos grasina mirtimi.

Konferencija apsvarstė kiekvieno Sajungos nario galimybę įsikišti į savo vyriausybės reikalus, kai tai yra būtina, išduoti nomenklaturininkus ir politinės policijos narių persekiojimus už nusikaltimus.

Nusprenė įkurti tarptautinių santykių biurą Sofijoje. Taip pat Sofijoje nuolat leis Tarptautinės Sajungos biuletenu, pavadinčiu "Antikomunistinis pasipriešinimas".

Tautinių sajungų rūpėščiu centralizuoti visas datas, duomenis apie nusikaltimus prieš žmoniškumą ir ypač sunkius teroristinius aktus.

Visi šie duomenys bus perduoti į Budapeštą Sajungai, kur konferencija nusprenė įkurti duomenų banką.

1993 08 03, Timosara

Vieni lobsta, o kiti skursto

Gyvendami socialistinės santvarkos rojuje, dažnai skaitydavome spaudoje, kad kapitalinėse valstybėse turtinieji vis lobsta, o darbo žmonės vis labiau grimzta į skurdą. Sovietų žurnalistai iš kailio nérési, norédami įrodyti, kad sovietų santvarka visu geriausia, teisingiausia.

Šiandien dirba daugiausia tie patys žurnalistai, dažnai ir tuose pačiuose laikraščiuose, bet kažkodėl nepaaiškina žmonėms, kaip, iš kur mūsų atkurtoje Nepriklausomoje Lietuvoje atsirado milijonieriai. Nors jų dar nėra labai daug, bet jie sukaupę didelę dalį mūsų valstybės 'turto'.

Visi piktinosi, matydami, kaip aukštieji valdžios pareigūnai - finansų ministras, banko valdytojas, premjeras ir net patsai preidentas stojo ginti visų, nešvariais būdais prisigrobusių pinigų, kai reikėjo talonus keisti į litus. Kyla įtarimas: kodėl valdžios vyrai taip uoliai gina tuos milijonierius, o į skurdžius nekreipiajokio dėmesio? Kodėl nesiryžta né vienas žurnalistas pagvildenti tų problemų? Juk visiems akivaizdu, kaip šiandien gyvename mes, skurdžiai, ir kaip gyvena milijonieriai, kurie kasdien vis labiau lobsta. Tad kokios jėgos tą socialinį žmonių paskirstymą tvarko?

Mafijos tūzai, padarę milžinišką žalą Lietuvai, ir šiandien lieka šešelyje, o tai yra didelė mūsų valstybės nelaimė.

Mano įsitikinimu, turėtų būti viešai paskelbtos vienų stambiuju Lietuvos turto grobystojo pavardės.

Antanas BIELINIS

Šventumo poreikis

Žinoma visuomenės veikėja p. Liucija Bašauskaitė sutiko atsakyti į keletą klausimų Kauno Santakoje, prieš čia atvykstant Jo Šventenybei Jonui Paului II:

Kaip Jus pristatyti "Tremtinio" skaičiutojams?

Turiu ir profesorės, ir daktarės vardus, bet aš nemiegstu jais reklamuotis...

Jūs dalyvavote šv. Jonų bažnyčioje įvykusiajame šviesuomenės susitikime su Šventuoju Tėvu. Kas Jums labiausiai įsiminė?

'Gal labiausiai įsiminė' priimtas pareigos jausmas. Kam Dievas daug duoda, tas turi ir pats daug duoti. Tai kultūros ir švietimo darbuotojų pareiga. Perduoti tai, ką žinai, yra labai rimtas darbas, o ne šiaip sau... Gal dar labiau įsidėmėjau ir aiškiau suvokiau šventumo poreikį. Bažnyčia, kurioje šimtus metų meldžiasi žmonės, ir yra ta vieta, kur sutelkiamas dėmesys į šventumą. Regėjau, kaip maldininkai susitikimuose su Popiežiumi laukė dėmesio. Kas

Reikėtų iškalti akmenyje

Politiniame gyvenime pasitaikiai pareiškimų, kad ne tik politikai, bet ir visi dori valstybės piliečiai turi suklusti. Tokie pareiškimai primena niekad nepamirštamus plėšraus žvėries narsus.

Kai Seimo opozicija ir sujudusi ketvirtoji valdžia (spauda) privertė Prezidentą A. Brazauską nesiblaškyti ir atšaukti savo vizitą į Maskvą (beje, Prezidentas ten nebuvó kviečiamas), Rusijos prezidento atstovas spaudai V. Kostikovas pareiškė "Interfaksui": "Nepagrūstos lietuvių pretenzijos Rusijai, pastangos daryti jai spaudimą per trečiasias šalis tegali sukelti neigiamą atsakomą reakciją... Jėgos, mėginančios išstumti Rusiją iš šio regiono, turi suvokti, kad Rusija jau šimtmečiais įvaldo šią geopolitinę erdvę, skirdama jos plėtotei milžiniškus materialinius ir intelektualinius resursus. Rengdama naujos demokratinės užsienio politikos konцепciją, Rusija negali ir neketina abstrahuoti nei nuo istorinių veiksniių, nei nuo nacionalinių interesų."

Seimo narys Algirdas Patackas si neslepiai cīnizmu tvoskianti pareiškimą taip pakomentavo: "Visiškai atsiškleidė Rusijos, aš pabrežiu, naujosios Rusijos tikslai. Ši Viačeslavas Kostikovo pareiškimą reikėtų iškalti akmenyje, o akmenį pastatyti pačioje matomiausioje vietoje. Visus Lietuvos istorijos vadovėlius nuo pirmos klasės pradėti šiuo pareiškimu. Papasakoti apie amžinus Rusijos interesus šiame regione ir pastangas ši regioną įvaldyti". Kartais dar abejojama dėl Petro I testamento - imperialistinio manifesto - tirkumo. Dabar jokių abejonių nėlieka. Tas dokumentas buvęs nebuves. Jei jo ir nebuvo, - jis turėjo atsirasti."

Nebus lengva įrodyti valdžios vyrams, kad Lietuva - tai ne tik Rusijos geopolitinį interesų erdvė.

Theodoras ČIAPAS

čių tradicijų. Kaip tik dabar laikas susigrąžinti tą šventumą į mūsų gyvenimą.

Ar ne to šventumo poreikio skatinamas jaunimas kartais nuklysta į sekas?

Pažvelkime į minią - jaunu veidą ne per daugiausia, nors Kaune ir jų buvo daugiau. Tai labai gražu. Reikėtų puoselėti tuos smulkius kasdienybės momentus, kurių trokšta jaunimas. O jis trokšta gyvenimo prasmės. Jis trokšta priartėti prie nekasdienybės. Jeigu į tai nebus atsižvelgtą, jeigu Katalikų Bažnyčia neatsilieps į ši jaunimo troškinį, gali susidaryti dar vienas gražus ritualas, ir viskas...

Kaip vertinate Popiežiaus parodytą pagarbą mūsų kalbai?

Tai Jis daro ir Afrikoje, ir visuose žemynuose, ir visose tautose, kurias aplanko. Jis visada pasirengęs prabilpsti į žmones jų gimtaja kalba. Mes nesame išskiriami iš visumos. Tai Šventojo Tėvo būdas bendrauti su žmonėmis.

Ačiū už pokalbi.

Edmundas SIMANAITIS

Trūksta duomenų apie "Jūros" korporaciją

1938-1940 metais Kauno Vytauto Didžiojo universitete ir 1939-1940 metais Vilniaus universitete velkė Lietuvos studentų "Jūros" korporacijos. 1940 metais Jos buvo uždarytos. leškau duomenų apie šių korporacijų korporantus, jų velkų Lietuvoje ir kitur.

Kai kurie "Jūros" korporantai: V. Adomaitis, K. Bagdonavičius, Valteris, Banaitis, Benulis, Daumantas Čibas, Vytautas Draugelis, Falejevas (?), du broliai Gerdvilai, A. Griška, J. Gudavičius, Kostas Ivanovas, Jurgis Jagomastas (Vokietijos nacių sušaudytas), Alfredas Jankūnas, Kostas Januškevičius, Petras Jurkštės, Vytautas Linartas, Margeris Jesaitis, V. Markells, Erdvilius Masilius, Vlasydas Masilius, Vladas Nasevičius (Lietuvos vyriausybės ministras 1941 m.), Jurgis Noreika (suželastas vaduojant Vilniu 1941 m.), Vytautas Podlaskis (žuvo Sibire), Vytautas Pašakarnis, Justinas Petkevičius, Jurgis Ramelis, Vytautas Rudminas (žuvo vaduojant Kauną 1941 m.), Osvaldas Sokolikas (žuvo Ryty fronte), Bronius Stundžia, Romas Šestakauskas, Vladas Šestakauskas (žuvo Sibire), Stasys Tomonis, Urbanavičius, Viktoras Urbonas, Alfonsas Valdells, Aleksandras Viršilas (žuvo Landsbergo kacete), Vytautas Zelenkevičius-Zelenis, Stasys Žukauskas ir daug kitų.

Kai kurios "Jūros" korporantės: Joana Abramikaitė, Irena Balčiūnaitė, M. Bazenaitė, Jadviga Boguševičiutė, Irena Bučevičiutė, Kotryna Daujotaitė, Regina Jagminaitė, Elena Landsbergytė, Aldona Lepšytė, Janina Melnikaitė, Regina Riautaitė, Aldona Strazdaitė, Valė Ūdraitė, A. Ūsonytė, E. Vilnonytė, Tamara Visockytė, Mikasė Žolynaitė ir daug kitų.

Daugelio šių duomenų neturime jokios nuotraukos, biografinių žinių. Sovietų Rusija, kiek įstengdama, sunaikino. Talkinkite, kiek galite.

Jel ką nors žinote, malonėkite prisimintimus, iškarpas, nuotraukas slūstį Algirdui GUSTAIČIUI, 7946 W. 4th Street, Los Angeles, CA 90048, USA. Visų talkininkų pavardės bus paminėtos leidinyje.

PO TO, KAI RASĒME

Gerbiamą Redakciją,

Dėkui Jums už "Tremtinio" laikraštį. Visuomet atidžiai į perskaitau. 12 (93) numeriję mane sudomino Algirdo Grušausko straipsnelis "Papasakot apie mano tévą". Ypač juo susidomėjo mano tévelis - net apsiverkė ir pasakė: "Vaikeli, iki šių dienų esu dékingas Lietuvos atsargos karininkui Antanui Grušauskui-Siaubui. Jeigu ne jis, gal būčiau miręs nuo žaizdų. Tai buvo labai geras, doras, narsus patriotas. Ištis Merkinės stribai ne kartą nešė kudašų, išvydė jo virus. Ištis parą jis atakliai kovėsi su stribais Panaros kaimo. O žuvę jis išduotas dar su septyniais vyrais prie Mižionių kaimo. Tada, jo téviškė išgrobstė Merkinės stribai".

Mano tévelis Julius Kudarauskas gimbė 1911 m. Alytaus raj. Vertelkų km. 1944 m. gruodžio 24 d. Merkinės stribai degino Klepočius, o gruodžio 31 d. - jo sodybą. Tévelis bėgo. Jis peršovė. Sužestas vargas negalią pasiekė Ulčių kaimą, kur gyveno uošviai. Ten 1945 m. sausio 5 d. su savo vyrais atejo Antanas Grušauskas-Siaubas, atsinės vaistų ir tévelį išgydė.

Druskininkai Nijolė KUDARAUSKAITĖ-JURKONIENĖ

Ko dar galima laukti?

Žemės ūkio krizė ir aukščiausiosios valdžios bejegiškumas sukelė Žemaitijos žemdirbių streiką. Streiko komiteto pirmininkas J. Ramonas paraše pareiškimą Lietuvos Respublikos Prezidentui, Seimo pirminkui ir Premjerui, informuodamas juos, kad "akcinės bendrovės "Žemaitijos pienas" generalinis direktorius A. Pažemeckas, ignoruodamas derinimo protokolą, vienašališkai paskelbė, kad nuo š.m. rugėjo 15 d. bus mažinamos supirkimo kainos... Norėdamas kirinti žemdirbius, pasibaigus

streikui, atsisakė priimti iš Telšių rajono žemės ūkio bendrovių atvežtą pieną. Taip pat grasino fiziškai susidoroti su streiko komiteto pirmininku J. Ramonu bei tyčia pakeitę pieno surinkimo maršrutą ir sostojimus, dėl ko pieną tenka nešti net po tris kilometrus... Atsisako mokėti delspinigius, neatsiskaito su žemdirbiais, nors patys sau išsimokėjo dividendus. Dėl to žemdirbiai pagrįstai reikalauja jį atleisti iš generalinio direktoriaus pareigų."

Seimo nariai Leonas Milčius, Antanas Račas ir Mečis-

žemės ūkio reforma be vilniškai įstrigo prieštaraujančių įstatymų, papildymų, pakeitimų, neatitinkančių Konstitucijos reikalavimų, pinklėse. Ir taip jau įmantrus ir grioždžias "išlikusio" nekilnojamomo turto grąžinimo vadiniams iš "pretendentams" mechanizmas visai sutriko. Iš Seimo narių, ministerijų valdininkų bei visokio rango agrarininkų galvosenos niekaip nesiduoda išgujamas socialistinis atėmimo ir dalijimo principas. Apie tai, kad pirmiausia privaloma grąžinti brutaliai, ir akiplėšiškai atimtą turtą, šiandien net neužsimenama. Ieškoma būdų pateisinti vykdomą nacionalizaciją, kad sotus vilkas būtų dar

sandėri - "Valstybinės žemės nuomas kaime sutartis". O juk žmogus, pasirašydamas tokią sutartį, tikisi, kad kada nors vis tiek atgaus savo žemę. To kilnaus tikslo skatinamas, jis linkęs nuomoti savo žemę, vadindamąs ją kol kas valstybinės žemės vardu. Bet juk tai pasityciojimas! O dar sudarant sutartį, maloniai paaiškinama, girdi, jei nepatiks, galite bet kada ją nutraukti. Bet derėtu suprasti, kad bet kuri, sutartį pasirašiusių pusė turi teisę ją nutraukti. Neteko pastebėti, kad sutartyje būtų nusakyta žemės būklė. Téra įvardyta sklypo kaina, nuomas mokesčio procentas ir mokėjimo suma.

Pagal sutartį žemės nuomi-

lovas Treinys (visi jie priklauso Tévynės Santarai), minėdami anksčiau įvardytus savivalės faktus, pakartotinai primena "Seimo nariams ir Vyriausybei, kad taip vangai ir atmetinai sprendžiant žemdirbiams svarbiausius ir skaudžiausius reikalalus, kaip pagamintos produkcijos supirkimą, jos kainas, ignoruojant jų teisėtus reikalavimus, galima laukti naujo ir daug kartų didesnio nepasitenkinimo, socialinio sprogimo, kurio pasekmės 'Salies ekonomikai ir politinei raidai būtų sunkiai nusakomos'."

Edmundas SIMANAITIS

Iš Seimo ir Vyriausybės rūmu

Sutartyje nuomininkas įpareigojamas įrūpintis ryšių linijomis, sanitarinė bei vandens telkinii apsauga. Tačiau, pasirašant sutartį, nenurodoma, kas ir kaip iki šiol vykdė šias funkcijas, nejvertinama esamoji apsaugos būkle. O juk žemės ūkio specialistai, švelniai tariant, buvo labai netvarkingi ir nerūpestingi. Mat jie disponavo valdiška žeme! Taigi tokios sutartys reikalingos tik tiems, kurie norėtų kuo ilgiau išsilikyti skirstytojų gretose.

Kalbare, kad kuriame teisinę valstybę. Siekiame tiesos bei doros ir teisingumo. Pripažistame nuosavybę kaip geresnio gyvenimo paskatą. Tad kodėl nuo pat pirmųjų Nepri-

Teisinė valstybė... ar pasityciojimas?

sotesnis, o skriaudžiamas ériukas regimai "teisingai" apmalšintas. Skleidžiamā kuriožiska demagogija, vadovaujamas absurdio teiginiais, kad tiktais buvęs savininkas, paverstas į "pretendentą", nereikštų pretenzijų į "išlikusį nekilnojamajį turtą". O naujai leidžiami įstatymai? Jie saugo tik tą nuosavybę, kuri "susikurta" jau pastaraisiais metais. Apie turėtą turtą iki sovietmečio lyg ir nedora kalbėti. Gal todėl jis nepripiąstamas ir jam suteiktas "išlikusios nekilnojamosios nuosavybės" statusas.

Apgalvotai valdoma balsavimo mašina kilnoja paklusnias rankas. Didžioji dauguma vis griežtina ir painioja turto grąžinimo mechanizmą, ir buvusiams savininkui, gyvenančiam ne kaimo vietovėje, savos žemelės jau nebeatgauti. Tačiau valdančios sferos trokštą būti švarios ir teisingos. Jos užliūliuoja savo sąžinę ir piliečių dėmesį tariamu rūpestingumu. Atrasta nuostabi formulė - laisvos valstybinės žemės nuoma. Taigi galima nuosavos žemės sklypą išsinuomoti! Tik šiuo atveju nuosava žemė jau tampa valstybine žeme. Šiame, neva pirminame, grąžinime slypi dar daug nenumatyti beprecedentinių spastų. Pirmasis kliuvinas - tai, kad žemės nuomas sutartyje jau pats pavadinimas diskredituoja tokį

ninkas įsipareigoja naudoti žemę pagal tikslinę paskirtį, t.y. žemės ūkio produktų gamybą. Betgi yra ir tokį plotų, kuriuose tik įdėjus daug lėšų, triūso ir laiko galima būtų ką nors auginti; ganyti. Pavyzdžiu, skardžiai, šlaitai, krūmai, brūzgynai, daug metų nenaudota žemė ir pan. Netgi ir tokia žemė negražinama. Tarybinė santvarkoje nualinti ir nuniokoti plotai reikalauja didžiulio darbo bei rūpesčio ir svarbiausia laiko, tačiau ir tokia žemė šiandien gali būti tik išnuomojama net ir tikram savininkui kaip valstybinė žemė. Čia vėl pakastas šuo...

Dabar mes visi vieni į kitus žvelgiame nepasitikėdami, įtarai. Kyla mintis, kad išsinuomojės nuosavos, naudojimui netinkamos žemės dalį (naudojimui tinkama žemė kol kas palaimingai žaliuoja agrarininkų planuose, ji neprivatiuojama) ir įdėjës kapitalą bei triūsą, vieną gražią dieną gali jos netekti. Kitai, sutartį pasirausiusių pusei gali kilti noras nutraukti sutartį. Juk sutartyje nenurodoma, kokią žemę, kios būklės nuomoja jos tikrasis šeimininkas. Tad kas gali dėti pinigus ir triūsą į paniekintą ir suluošintą žemę, ne tikėdamas naudos net tolimesnėje perspektyroje? Gal tik tas, kuriam ta žemė brangi kaip jo tėvų ir jo paties tėviškė.

Andrius RONDOMANSKIS

Nežmoniškos pataisos

Liepos mén. Seimo priimtas žemės reformos pataisas "Valstiečių laikraštyje" išsamiai aiškino Seimo LDDP frakcijos narys Juozas Žebrauskas. Naujos žemės reformų kryptys ir įstatymų pataisos, pasirodo, priimtos siekiant "grąžinti jau nesamą žemę savininkams arba už ją realiai atsilyginti nesant lėšų" ir "sudaryti slygas egzistuoti žemės ūkio bendrovėms".

Atrodytų, kad "grąžinti nesamą žemę" galėtų tik Dievas, tačiau valdančiajai LDDP viskas įmanoma. Galima sakyti, kad žemės néra, nors jos iš Lietuvos okupantai neišvežė, ir įstatymą pakeisti taip, kad užgrobtą, neva "jau nesamą žemę" būtų galima "sugrąžinti". Sugrąžins, bet tu, žmogau, tą žemę amžinai išnuomosi žemės ūkio bendrovei. Toks grąžinimas tik fikcija. Nuosavybės teisės pagrindą sudaro savininkų teisių triada: valdymas, naudojimas, disponavimas. Prievertinė žemės nuoma atima iš savininko teisę, valdyti savą žemę ir disponuoti ja.

Atstatant kapitalizmą ir įteisinant rinkos santykius, nedora žemės grąžinimui taikyti socialistinių dalybų metodą. Žemę pirmiausia be jokių išankstinių slygų reikia grąžinti savininkams, nes žemės tikrai netruksta. Sugrąžinus žemę savininkams, valstybės fondė liktų net 1146 tūkst. ha. Šios žemės pakaktų ir asmeniniams 2-3 ha ūkiams, ir bendrovių galvijų žaliesiem pašarams. Ir skurstantys miestiečiai jos į miestą nenuisivėš: arba grįsi į kaimą, arba atiduos giminėms, arba laisva valia išnuomos dabartiniams jos naudotojams. Naudos turėtų ir miestiečiai, ir kaimiečiai, nes pastariesiems vis tiek, iš ko nuomoti: iš valstybės ar iš savininko.

Bet veikiama kaip okupacinės savivalės metais. Iš vienų atimama - kitiems atiduodama, nes du tris hektarus galima skirti ir iš svetimos žemės, tarsi ta žemė būtų ne savininkų, o valstybinė. Gal užmiršome, kad 1940 m. liaudies seimo priimtą žemės suvalstybinimą patys okupantai panaikino. Dar 1989 m. SSRS liaudies deputatų suvažiavimas paskelbė Ribentrop-Molotovo slaptuosius protokolus negaliojančiais, o 1940 m. įvykius Lietuvoje-neturinčius teisiniu pagrindo. Tačiau dabar mūsų Seimas, nepaisydamas jokių teisės ir moralės normų, priėmė tokias įstatymų pataisas, kad maždaug pusė savininkų žemės neatgaus. Šiuo atveju okupantas pasirodė daug teisingesnis už mus pačius: Rusai neteisėtai užgrobtą mūsų kraštą žemę mums (Lietuvai) grąžino be jokių išlygų, o mūsų išrinktojo Seimo dauguma, Prezidentui pritariant, šios žemės broliams lietuviams nutarė negražinti.

Demokratinių šalių, t.y. teisinių valstybių įstatymai tobulai gina turto ir nuosavybės teises. Višais atvejais savininkas turi teisę išsireikalauti savo turtą iš neteisėto valdytojo. Be to, Lietuvos Respublikos Baudžiamajame Kodekse (228 str.) numatyta atsakomybė už neleistinu būdu įgyto turto pardavimą ir pirkimą.

Taigi Seimo priimtos žemės reformos pataisos yra antide-mokratiškos. Tokiomis pataisomis valdančioji LDDP pažeidė Lietuvos Respublikos Konstitucijos pirmajį straipsnį, patvirtintą 1992 m. referendumu, kuriame teigiama, kad "Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika".

Kaip atsilyginti už negražinamą žemę, pavyzdžiu, už "žališias zonas", Seimas pasiūlė Vyriausybei nuspręsti iki š. m. spalio 1 d. O įstatymų pataisoose tik užfiksavo, kad kompensacija pinigais bus išmokama per 15 metų Vyriausybės nustatyta tvarka.

Taigi, LDDP simpatiją dar vis tebejaučiantis darbo žmogau, tuo tos kompensacijos visai nesulauksi arba po 15 metų ji tiek nuvertės, kad už hektarą žemės ir duonos kepaluko nenusipirksi. Tavo žeme disponuos valdančiosios partijos narys arba jūs bičiulis, vargu beprisimindamas tave, vargę savininkę.

Kaip rašo p. J. Žebrauskas, Seimo priimtos žemės reformos pataisos sugalvotos, kad būtų "sudarytos kuo geresnės slygos žemės ūkio bendrovėms ir pratęstas jų agonijos laikotarpis". Tai padaryta ne bendrovės narių labui, o jų vadovų naudai.

Maždaug tokia socialistinė "žemės reforma" vyko pokario metais. Pirmiausia iš vienų (buožių) žemę buvo atimama ir atiduodama kitiems (bežemiams), o dar vėliau - atimta iš visų prievara. Kas iš to pralobė, visi žinome. Dabar tikriausiai fizinės prievaratos nebus. Viskas bus padaryta klasta ir apgaule, jeigu mes laiku nesusiprasime. Pirmiausia reikia kreiptis į teismus, nepaisant, ar jie priklauso nuo valdančiosios partijos. Pasinaudokime šia, mums likusia galimybę. Nežmoniškas, antide-mokratiškas ir antikonstitucinis įstatymas - dar ne viskas. Žinokime, kad mus gina Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 str., kuriame rašoma, kad "nuosavybė neliečiama", o Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 17 str. skelbiama, kad "iš niekieno negali būti prievara atimama jo nuosavybė". Neužmirškime ir Dešimties Dievo įsakymų - "negeisk svetimo turto" ir "nevok".

Taigi ieškokime teisybės ir ją rasime.

Tai - kiekvieno doro žmogaus pareiga. Tik taip galėsime sukurti tikrai teisinę ir demokratinę valstybę.

Rašinio autorius néra teisininkas, bet susipažinęs su nekilnojamojo turto grąžinimo klausimais ir mielai padėtū visiems, kas kreipiasi į jį raštu adresu: Naugarduko 53-35, Vilnius.

Rimantas LIAKAS

1993m. rugpjūtis

TREMINTINYS

5

1863 m. sukilimo metinėms

Lietuvių tauta ilgus amžius kovojo už savo laisvę, gindama žemę, kalbą, raštą. Ilgiausiai slégé imperinės Rusijos jungas - beveik du šimtus metų. Keitėsi imperijos valdovai, jų titulai, bet tikslai nesikeitė - pavergti nuo žilos senovės priė Baltijos jūros gyvenančias tautas ir čia įsitvirtinti.

Kas keli dešimtmečiai Lietuva sukildavo prieš pavergejus. Deja, sukilimai būdavo žauriai numalšinami, sukilėlių laukė kartuvės, kalejimai, tremtis į Sibirą. Taip buvo 1794, 1831, 1863 m. Po 1794 m. sukilimo buvo sudarytas planas iškeldinti iš Lietuvos apie 100 000 smulkiosios bajorijos į Krymą, Kaukazą ir kitas imperijos sritis. Tik imperatorės Jekaterinos II mirtis sutrukėdė tą planą įgyvendinti.

Po 1831 m. sukilimo buvo uždarytas Vilniaus universitetas, lietuviškos mokyklos, vienuolynai, bažnyčios, sunaikinti ištis kaimai, konfiskuoti dvarai, o čia atitremti rusai.

Dar žauriau susidorota su 1863 m. sukilimo dalyviais. Paties Vilniaus generalgubernatoriaus M. Muravjovo (Koriko) apskaičiavimu, per sukilimo malšinimo pusmetį nužudyta 129 žmonės, į katorgą išsiusti 972, į Sibirą - 1427, areštuoti - 864, o ištremta į Rusiją, suteikiant žemės - 4096 žmonės. Numalšinus sukilimą, buvo uždrausta spauda. Išnyko net Lietuvos vardas - ji pavadinta Šiaurės Vakarų kraštu.

1918-1920 m. Lietuvos Nepriklausomybės kovose nuo bermontininkų, bolševikų ir lenkų rankos žuvo 1401 savanoris, o sužeistų, tapusių invalidais, - 2677 (A. Rinkūnas, Canada, 1984, p. 36). Deja, laisvas gyvenimas truko tik du dešimtmečius. Per 1941 m. birželio 23 d. sukilimą vėl žuvo daugiau kaip 2000 vyrių, sužeista daugiau kaip 4000 žmonių.

Įvairiai dabar vertinamas Lietuvos nesipriešinimas okupacijai. Žinoma, dėl to patirta neįkainojamų nuostolių. Štai tie kraupūs duomenys (imta iš leidinio "Tautos genocido dokumentai, tyrinėjimai, sąrašai"/Sudaryta Zigmo Juškevičiaus, Vilnius, 1991 m. birželio 14 d.).

Lietuvos gyventojų nuostolių suvestinė Antrojo pasaulinio karo ir pokario (1940-1959) metais

Pirmoji sovietų okupacija (1940 VI 15 - 1941 VI 22)

1. Repatriantų į Vokietiją 1940 metų rudenį ir žiemą - 60 000.
2. Vadovaujančių asmenų suimta 1940 m. liepos 11-14 d. ir 18-19 d. - 2000.
3. Lietuvos karių areštuota ir įkalinta Norilsko ir kitose vietovėse - 6500.
4. Likviduota kalinių 1940-1941 metais - 9500.
5. Per pirmąjį masinę šeimų deportaciją 1941 VI 14-17 d. į Sibirą - išvežta 34 260.
6. Aktyviųjų lietuvių nužudyta prieš pat karą - 1600.
7. 1941 VI 22-29 d. sukilime žuvo - 2000.
8. Žydų tautybės asmenų ir kai kurių karių, pasitraukusių su frontu - 20 000.

Nacių okupacija (nuo 1941 VI 26 iki 1944 rudens)

9. Sunaikinta pyliavas boikotavusių ūkininkų, prieverta išgaibentų darbams - 45 000.
10. Nacių holokausto aukos (žydai, komjaunuoliai, komunistai) - 165 000.
11. Pasitraukusių į Vakarus - 120 000.
12. Antroji sovietinė okupacija (nuo 1944 m. rudens)
13. Individualiai areštuota ir išgabenta į gulagus 1944-1948 - 48 000.
14. Repatriantų į Lenkiją 1944-1948 m. - 140 000.
15. Per masinę ūkininkų deportaciją 1948 V 22 išvežta - 105 000.
16. Per masinę miestiečių deportaciją 1949 II 24 d. išvežta - 120 000.
17. 1950 m. kovo-balandžio mén. deportuota - 41 000.
18. 1951 m., 1952 m. ir 1953 m. deportuota - 21 000.
19. 1948-1953 m. individualiai areštuota - 25 000.
20. 1944-1954 m. kovose žuvo partizanų - 36 000.

Antrojo pasaulinio karo ir pokario (1940-1959) metais Lietuva iš viso neteko 1 122 660 gyventojų.

I šiuos skaičius nejeina 1944 m. gruodžio mén. enkavedistų išžudytieji. Be to, areštai tėsesi iki pat 1987 m.

Atskirai reikėtų paminėti Lietuvos karių arestus ir įkalinimą. Svarbiausia jų naikinimo vieta buvo koncentracijos stovykla Norilsko, Sibiro Arkties zonoje, Jénisiejaus upyno srityje. Čia sunaikinta apie 500 karininkų ir 6000 puskarininkų ir kareivių. Maždaug 6000 mūsų karių buvo pašaukti į vadinančią 16 lietuvišką diviziją. Jos gyvų karių liko tik 10 proc.

Buyusio kornisaro Jurgio Glušausko liudijimu, Maskva jau 1941 m. reikalavo iš Lietuvos ištremti 700 000 asmenų. Tada sutrukėdė karas. Reikalavimas buvo vykdomas per antrają okupaciją.

Lietuvių patirtas rusų imperijos skriaudas ypač prasminga prisiminti šiemet, minint 130-ąsias 1863 m. sukilimo metines.

Antanas SIMENAS

Šalnos būrio kovotojai

Lietuvos rezistencijos judėjimo Vakarų sričiai priklausė Žemaičiai, Kęstučio ir "Prisikėlimo" apygardos. Jų vadai buvo V. Montvydas, B. Augustinavičius ir J. Kentra, ryšininkas - Zenonas Paukštys-Klajūnas. Butageidžio brigadai tada vadovavo Gudavičius-Vaišnoras. Štabo viršininku buvo Kondratas-Skaigiris, Arūnas. Abu žuvo 1950 m. kovo mén. Butageidžio brigados štabe buvo Šalna, Viltis, Daukantas. Žuvus štabo viršininkams, jie įėjo į Kęstučio apygardos štabą. Šalnos rajono štabo viršininkas buvo Pranas Trironis-Jaunutis, nariai - Fricas Gaublys-Vytautas, Pranas Briedis-Jūra, Šalnos rajono būrio vadas - Juozas Gružickas-Kęstutis, g. 1922 m. iš Laukuvos. Jo pavaduotojas - Stanislovas Rūkas-Skautas, g. 1927 m. iš Varlaukio, ryšininkė ir rėmėja - Zofija Danutė Venskutė-Zibutė, g. 1926 m. Simėnų km. Skaudvilės valsč., gyvenusi to paties valsčiaus Puželių km. Ji teikdavo partizanams žinias, aprūpindavo medikamentais, maistu, sūnuntinėjo partizanų siuntas jų artimiesiems, palaikė ryšį. Suimta 1950 m., kalėjo Taišeto, Orlovo Rozovo, Suslovo lageriuose. Grįžusi gyveno Kvėdarnoje: Mirė 1990 m.

Šalnos rajono pirmojo būrio vadas buvo Kazys Kulkis-Perkūnas, g. 1927 m. iš Südilių km. Upynos valsč. Šio būrio kovotojai: Motiejus Kasputis-Aidas, g. 1925 m. iš Kargių km. Upynos valsč., Juozas Petraitis, g. 1930 m. iš Pagramančio, Kisielius-Mindaugas, g. 1910 m. iš Tauragės, Simas Dargaitis-Tautvydas, g. 1911 m., Vladas Survilas, g. 1927 m. Siltauskas-Trumenas ir kt.

Pirmojo būrio antrojo skyriaus vadas buvo Vladas Vitkus-Lakūnas, g. 1919 m. iš Pagramančio. Šiam skyriui priklausė: Kazys Birbilas-Algirdas, g. 1917 m. iš Ganykliškių km. Šilalės valsč., V. Kazlauskas-Girėnas, g. 1917(?) m. partizanas, slapyvardžiu Garsas, g. 1928 m. Zigmantas-Klevas, Vaižgantas (abus iš Pagramančio).

Antrojo Šalnos rajono būrio vadas buvo Vladas Strogis-Žalgiris, o štabo viršininkas - Šiaučiutis (slv.). Šio būrio pirmajam skyriui vadovavo Rokaitis-Mindaugas iš Reičių km. Pagramančio valsč. Skyriuje buvo šie kovotojai: A. Šaltis-Šalčiūnas, vėliau tapęs būrio vadu (už jo galvą čekistai siūlė 25 000 rb.), Mečislovas Irtmonas-Žiogas, g. 1927 m., abu iš Jucaicių km. Šilalės valsč., keturi broliai Beržiniai: Povilas, Petras, Antanas ir Kazimieras, partizanas Tigras ir kt. Trečiajam skyriui vadovavo Šaltis. Jo pavaduotoju buvo Marsas.

Trečiajam Šalnos rajono būriui vadovavo Jonas Kentra-Lukštatas, Ruteinis. Šio būrio, kovojušio Laukuvos, Kvėdarnos ir Kalatinėnų valsčiuose, pirmajam skyriui vadovavo Algirdas Liatukas-Vasaris, o antrajam - Simas Budreckas-Algirdas.

Upynos valsčiaus Pavarčio km. Stasio Rimšos sodyboje įrengtoje slėptuvėje laikėsi partizanai: Serbentas, Vytautas, Jaunutis, beveik mėnesį čia gydėsi Klajūnas, Akis ir kt. Apie šią slėptuvę Žinojo ir Stasio Rimšos sūnus, milicijos mokyklos kursantas Stasys. Kita slėptuvė buvo už 20 metrų nuo Mockienės sodybos. Mockienė maitindavo partizanus. Kvėdarnos valsč. Alkupio km. gyventojas Petras Šleivinskas siuvo Ruteinio būrio partizanams uniformas, o jo žmona Elena Šleivinskienė juos fotografavo. Nuotraukų negatyvus išsaugojo iki Atgimimo.

Kęstutis BALČIŪNAS

Gerb. Redakcija.

Labai norėtume sužinoti, ar dar yra gyvų išlikusių mūsų Mamytės likimo draugių, kalėjusių 1949-1952 m. Intos politinių kalinių lageryje. Mamytės pavardė - Konsancija Krušinskienė, slapyvardis - Antosėlė. Ji kilusi iš Kauno raj. Kuodiškių km., buvo partizanų ryšininkė ir slapstėsi daugiausia Ša-

kių raj. Mums išliko atmintyje tik Beržo varda; jo artimųjų jau mažai belike.

Rašėme į Vilnių, norėjome sužinoti daugiau apie savo Mamytę ir mūsų vaikystės dideles skriauandas. Gavome šaltą, net skaudų atsakymą - mūsų nesuprata ir priminė, kad reabilitaciją jau gavome. Mums reikėjo ne tu kelių rublių. Juos aš atidaviau naujai Ezerėlio.

Papasakokite apie Leoną

1948 m. gegužės 13 d. Kėdainių krašte žuvo partizanas Leonas, slapyvardžiu Žemaitis. Kitų duomenų néra. Spėjama, kad jis kilęs iš Ukmergės ar Rokiškio, prie vokiečių dirbę Kauno geležinkelio policijoje.

Jis atėjo į Pagelupį pas iuvėjā Vincą Gogevičių, siūdavusį kariškas kepure. Atsiėmė pasiūtą kepurę. Siuvėjas jį dar pavainišo, palydėjo iki kluono, pabūčiavo, o nusisukusiam eiti šovė į nugara. Po kurio laiko Leonas atgavo sąmonę ir, nepalikdamas kulkosvaidžio, atėjo pas Gogevičiaus kaimyną Matuzą. Matuza, pasikinkęs arkli, nuvežė jį į Būdu kaimą pas Žili. Žilys, suteikę pirmąją pagalbą, su Simonu Paulauskų paslėpė jį miške ir praneše partizanams.

Priešmirtinį Leono pasakojimą liudija likę gyvas S. Paulauskas ir buvęs partizanas Petras Palinauskas.

Žemaitį sužeidus, Gogevičius bėgo į Truskavą pranešti stribams apie laimėjimus, bet, kol atvyko rusai su stribais, Žemaitis jau buvo atsigavęs ir pasitraukės.

Partizanai atvyko vakare pas sužiestąjį, bet išgelbėti jo nepavyko. Rytą Žemaitis mirė. Palaidojo miške. Laidotuvį dalyvai Simonas Paulauskas ir Petras Palinauskas yra gyvi, tačiau palaidojimo vietas neatsimena, tik maždaug nurodo.

Kėdainių šauliai yra nutarę Žemaičio palaikus surasti ir perlaidoti, galbūt įkuriant nežinomojo partizano kapą. Prašome atsiliepti galinčius suteikti daugiau biografinių žinių apie šį partizaną: gal pavyktų išaiškinti jo pavarę ir gimimo vietą. Skambinkite į Kėdainius (kodas 8257) tel. 52353 d. arba 53030 n.

Ignas MEŠKAUSKAS

bažnyteli, jie man per skaudūs, nežinau, ką galima už juos pirkti. Mirės ir mūsų tėvelis, buvęs Vorkutos politinis kalnynas, kuris tarnavo miškininku, saugojo brangų Lietuvos turtą. Jis taip pat padėjo partizanams - didvyriams, jų neišdavė. Jis suėmė 1944 m. Mes buvome įrašyti į tremiamųjų sąrašą. Išbėgom iš namų naktį, viską palikome, o sugrižti neteko.

Mama slapstėsi, o mes, keturi mažamečiai vaikai (nuo 6 iki 12 metų), išsiskirstė po vieną, malda-vome svetimų žmonių malonės. O visi bijojo... Ačiū Dievui, likome gyvi. Skaudu tik dėl to, kad likome bemoksliai. Vos tris skyrius baigiau.

Norėtusi sužinoti, ar dar gyvas išdavikas, kurį žmonės vadino Motu.

Norėčiau paprašyti skaičytojų dar vieno dalyko. Iš Ariogalos, visos Lietuvos buvusių tremtiniių švenčė, parsivežiau tremtinio Česio Cem-nolonskio poezijos knygą "Ąžuolų sakmė". Išsių naktį gržosi skaičiau. Ji man buvo brangesnė už miegą. Derėtų visai Lietuvai šiuos eilerasius paskaičyti.

Nuotraukoje - Intos lagerio kalnės 1952 m. Mano mamytė čia viršutinėje eileje vidurinė.

Atsiliepkite!

Mano adresas: Kauno g. 100, Šeškenė, Kauno raj.
Agota VAITKŪNIENĖ

Kai mane 1948 m. po dvieju mėnesių tardymo ir mėnesio kalinimo Panevėžio kalėjimo vienutėje perkėlė į 34 tardomųjų kamerą (buvusią kalėjimo koplyčią), kurioje kalėjo apie 30-40 žmonių, čia radau iš Utenos atvežtą labai stiprios ir tyros dvasios žmogų išmokiusi manė kalti Moržes abécéle. Tas žmogus - Vladas Kuzma. Jis gimė 1913 m. Utenos apskr. Drasėnų km. taurautojų šeimoje. Mokėsi Utenos gimnazijoje. Tai buvo valkščiojančių enciklopediją. Gerai mokėjo vokiečių, rusų, lenkų kalbas, šiek tiek kalbėjo itališkai ir ispaniškai.

Karinę tarnybą atliko 1935 m. 1-ame husarų pulke (vėliau vadintame "Gelžinių pulku"). Čia jis pasižymėjo sportuodamas. Vėliau V. Kuzma paskiriamas į antrąjį eskadroną tvarkytį raštvedybos reikalų, o po to į pulko štabą, tampa žurnalo "Karys" korespondentu. Atlikęs karotarnybą, V. Kuzma dirba ryšių sistemoje, moko jaunimą plaukyti, jodinėti, mėtyti granatą, žaisti futbolą.

Jau pirmomis 1941 m. birželio sukilimo valandomis V. Kuzma kartu su Drasėnų, Gutaučiu ir kitų kaimų sukilėliais imė kontroluoti padėtį, kad bégantys į rytus bolševikai ir vietiniai komunaļiai nevykdys savo kėslę: nesunaikintų valstybinių įstaigų ir neišžudyti žmonių, nespėti išvežti į Sibirą. Sukilėlių dėka vietus gyventojai buvo apsaugoti nuo tokio smurto.

Vokiečių okupacijos metais V. Kuzma buvo pašto taurautojas ir kartu priklausė Lietuvos laisvės armijai, turinčiai platū tinklą Rytų Lietuvoje.

1944 m. gružus sovietų vadžiai, V. Kuzma ima į rankas

Tyrossielos žmogus

ginklą ir kartu su Mykolu Kazanu Zarasų apskritiję suorganizuoją gana gausią "Lokio" rinktinę. Gavęs Bocmano slapyvardį, tampa rinktinės vado Mykolą Kazano-Siaubo pavadinuoju. Štai kaip apie vieną kovą epizodą pasakoja V. Kuzma.

"1944 m. gruodžio 26 d. Šilo miške gausūs enkavedistų daliniai iš Zarasų, Daugpilio, Rokiškio ir Ukmergės apsupo 85 partizanų grupę. Čia, Antazavės šile, gerai įrengtame bunkeryje švenčėme šv. Kalėdas. Jet kas, čia pat ginklai, apsauga, maistas. Mūsų stovyklą ant kalniuko, už kelijus dešimčių metrų į pietus - ezeriukas. Ankstyvą rytą, apsilirkę storuš paštininko kailinius, persimėtęs per petį prancūzų kavalerijos karabiną, išėjau į žvalgybą. Tolumoje suskambo šv. Kalėdų varėnai. Staiga ausis pagavo dar vieną garsą - artėjančių automobilių žesę. Jau artėjau prie posto, kai tarp pušų nuaudėjo rusiška komanda. Viską supratęs, kaip mat atsidūriau prie bunkerio. Vyrams daug aiškinti nereikėjo, greitai pasirošėm kautynėms. Netrukus tarp medžių sušmėžavo kareivai. Jie siulė mumus pasiduoti. Pačiamje priekyje (keista!) su šautuvaus ant pečių slinko septyni žvalgai. Jie pastebėjo pramintą taką ir pasuko stovyklos link. Ilgiau laukti buvo nevalia. Nuaudėjus galėjai salvei, krito viši žvalgai ir prasidėjo kautynės. Virš galvų skriejo švinas, krito medžių šakos, aimanavo sužeistieji. Kryžminė kulkosvaidžių ugnis prieš sulaikė, bet

puolimas éjo po puolimo. Apie vidurdienį vėl išgirdome variklių žesę. Okupantų gretoms gerokai praretėjus, jiems į pagalbą skubėjo kareivių prigrūstos mašinos. Sulaukę pastiprinimo, baudėjai trimis žiedais apsupo mišką. Pasiruošę kovai, stebėjome jų veiksmus. Jie atsi-gabeno tik lengvuosius ginklus, na, dar minosvaidį ir sunkuji kulkosvaidį "maksimą". Ramybė baigėsi sukalenus "maksimui". Atakon pakillo pėstininkai. Netylėjome ir mes. Taikliai ugnimi nutildėme sunkuji kulkosvaidį. (Tai padarė V. Kuzma - aut.) Tačiau vos tik dūmai išsisklaidė - užvirė dar nuožmesnis mūšis. Atėjo pavakarys. Buvome išalkę ir nuvargę. Sumažėjo ir mūsų šovinių atsargos, tad nuspren-dėme apsupties žiedą pralaužti gudrumu.

Sumanymo sékmė priklauso nuo visus Šilo takelius žinančių vietinių partizanų - brolių Galvonų Palaukė, kol priešas ims pergrupuoti jėgas, paleidome stiprią ugnį Ilgašilio kryptimi, o paskui staiga apsigréžime ir paspaudėme Marimonto malūno link. Be paliovos priešindamiesi, pasiekėme pamisę. Dar viena valanda skubaus įjimo - ir mes gyvenvietėje. Čia pas vieną žmogų būrio vadui M. Kazanui perrišome žaizdas. (Jonui Kairiui iš Varniūnų kaimo padėti jau nebegalėjome. Jo kūnų spėjome užkasti pačiamė bunkerje, tačiau po kautynių enkavedistai jį surado ir įmetė Antazavės kūdrą.)

Jau visai suteimus, prasidėjo

keisti dalykai. Atvykė į pagalbą enkavedistų kariuomenės būrai be žvalgybos stojo į kovą su saviškiams ir po kruvinu tarpu-savio skerdynių baudėjai "paėmė" mūsų seniai paliktą bunkerį. Vietos gyventojų pasa-kojimu, tose kautynėse žuvo apie pusantro šimto kareivių. Tikra Dievo bausmė per šv. Steponą. Sékmingai atsitraukusi, "Lokio" rinktinė kovą nutarė testi mažais 9-10 kovotojų būreliais. Taip lengviau apsirūpinti maistu, lengviau išlikti nepastebėtiems. Išuzė dėl nepavykusios operacijos ir patirtų nuostolių, enkavedistai toliau aktyviai "Šukavo" Zarasų apylinkes. Sausio 8-ają vėl susidurėme su priešu. Buvome užklupti Juozo Intos troboje, kur ilsejomės, ilgai klampoję per pusnynus. Išgirdę kariskų mašinų žesę, nedelsėme - išmušėme šiaurinį trobos langą ir nusiritome į slenį. Iš ten - keliais tik vienas - per ezero ledą. Mus pastebėjė enkavedistai ēmė supti, švilpę kulkos. Veržėmės pirmyn. Priekyje su kulkosvai-džiu skubėjo Juozas, vis atsigreždamas ir nuolat leisdamas šovinių serijas, kiek atsilikęs kruvina peršauta koja šlubčiojo Antanas. Tuo tarpu tarp mūsų lėkė rogės su enkavedistais.

Antanas automato serija ir granatomis atakavo priešą. Ir pats suklupo amžiams".

Šios ledo kautynės Vlado Kuzmos aprašytos eilėmis. Eilėraštis išspausdintas 1945 m. Rytų Lietuvos partizanų laikraštyje, kurį redagavo matininkas Juozas Palivonis, pats dalyvavęs

Antazavės šilo ir ežero kautynėse. Ši eilėraštį Vladas deklamuodavo ir Panevėžio kalėjimo kameroje. Dauguma kalinių verkdavo.

Vėliau Vladas Kuzma Lietuvos laisvės armijos Vytauto apygardos vadovybės nurodymu turėjo pereiti į pasyviajā rezistencijā, apsigyventi Kaune ir koordinuoti Vytauto ir Algimanto apygardų partizanų ryšius. 1948 m. atlikdamas pavesta užduotį, buvo areštotas, tardomas Utenos ir Zarasų kalėjimuose ir nuteistas. Bausmę atliko Vorkutoje 9-ame Rudnik lageryje, vėliau 40-oje šachtoje.

Man teko su Vladu Kuzma kartu būti ir Vorkutos lageryje. Jis visą laiką su kuniu Kaziu Valčioniu be paliovos kėlė mūsų dvišią. Tokią žmonių reta.

Vorkutos lageryje Vladas Kuzma daugiau kaip šešerių metus kasė anglį. Per šachtos griūtį neteko akių, paglyjęs buvo perkeltas į kitą darbą - tapo katerio motoristu, plukdydavo žmones Vorkutos upe. 1958 m. po 10-ies metų lageriu, jam buvo leista grįžti į Lietuvą. Čia jis vėl sportuoja, su džiaugsmu sutinka Sąjūdžio prikelianą Lietuvą. Prieš porą metų apsigyveno Raguvos miestelyje, nes, pasak jo, visada troškės gyventi raimoje vietoje ir arčiau vandens. Nors jau artėja V. Kuzmos 80-metis, jis - visada gyvus, žvalus ir dar norėtų atsikuriančios Lietuvos kariuomenėje išsokti su parašiutu iš 200 metrų aukščio iš desantinio lėktuvo. Žinant jo fizinį užsigrudinimą ir nepalažiamą valią, galima tikėti, kad tai bus įgyvendinta.

Vladas Kuzma - puikus pavyzdys jaunimui.

Antanas SIMENAS

(Tremiūnys. Pradžia Nr. 7)

10. Kautynės liepos 9-osios naktį
Sudiev, motule mano brangi,
Sudiev, motule, amžinal!
Ar kada pas tave sugriju,
Nel tu, nel aš ta nežinal.

O gal aš žūsiu prie upelio,
Kur bangos dainą man liūliuos,
O beržas verkdamas kas rytas
Paguodos žodžius tau niūliuos.

Kai mano kraujas laistys gatvę,
Tai tu, motule, neraudok.
Žinok, kad kraujas yr pralietas
Už šventą žemę Lietuvos.
1946. III. 5.,
Marijampolės kalėjimas, 4 kamera
(Iš Aušrelės sąsiuvinio)

J. Valinskas, pajutęs, kad yra sekamas, pasitraukė į mišką. Tačiau tik apie mėnesį pabuvęs su partizanais, vadui Sakalui leidus, grįžo į legalų gyvenimą. Gal pamanė, kad audra praslinko pro šalį. Vėl pradėjo lankytį gimnaziją. Netrukus jis suėmė. Marijampolės kalėjime atsidūrė vienoje kameroje su jau patyrusiu veikliu kameros agentu Noreika (sl.). Šis auga ką iš partizanų "pažinęs", o ir šiaip nemažai "žinojo" to, ko kitiems nereikia žinoti. Gabius agentus MGB-istai kruopščiai instruktuoodavo. Patyrusiam

Edmundas SIMANAITIS

Iš Sūduvos krašto istorijos

šnipinėtojui sekési neblogai. Suimtasis, sukaupęs fizines ir dvasines jėgas, dažniausiai atsispuria priešo smurtui, šantažui, klastoms. Tardytojas su savo parankiniai visada yra vieni pavojingiausiai suimtojo priešu. Jų tikslas - suimtajam kiek galima daugiau inkriminuoti nusikaltimų ir išklausti, dažniau - "išmušti" jo bendriniukų. O štai užsimaskavusį prieš, kur kas sunkiau pažinti. Iš tardymo grąžintas į kameras kaliny, nori atsigauti bent dvišiškai, pasiguosti. Noreika 1947 m. liepos 6 d. pranešė "kūmui", kad J. Valinskas nuslėpė nuo tardymo, jog rezervinio būrio skyriuinkas yra Musė. Karuselė ėmė suktis smarkiai...

Liepos 9- osios naktį majoro Mitrošino vadovaujamas būrys kartu su stribų pulkeliu priartėjo prie A. Gumauskos sodybos.

Julija, grįždama į kluono, staigiai atsebėjo už kiemo vartų ginkluotus vyriškius odinėmis striukėmis, o nuo kalnelio

beseleidžiančią kareivių vorą. Akimirksniu sušukusi "vyrai, rusai, apsupo!", pasileido bėgtę į trobą. Į kluoną jau negalima. Ji nukreips užpuolikų démesį, o vyrai spės pasirengti kovai. Staiga trenkė automato serija, ir Julija parkrito. Partizanai dar nebuvę sugulę. Dabar viskā lémė sekundės.

Vyrai atsakė ugnimi. Pirmas iš kluono išsoko Delfinas. Sunkiai sužeistas į kairijį šoną ir į kairę ranką, gal dvidešimt žingsnių tepabėgęs, nugriuovo už kelelio rugiuose. Leninas ir Šarūnas atsišaudydami veržesi ta pačia kryptimi. Priešo kulkos juodu pakirto netoli Žvinakių sodybos. Petras Gumauskas prisimena, kad vienas iš jų krito vietoje, o kitam buvo persautos abi kojos. Negaledamas pasitraukti, pats nusišovė. Nepavyko nustatyti, kuris, vykdydamas partizano priesaiką, nepanoro pasiduoti gyvas.

Sakalas, Žilvitis, Apynys ir Hansas iš supamos sodybos išsiveržė. Julija atsimena, kad Sakalas, perbėgęs kiemą, šok-

damas išvertęs darželio tvorą ir šaudydamas veržesį šiaurės link.

Visus tris šeimininko sūnus iš lovų išvertė pirmieji šūviai. Algimantas-Šturmias, negaišdamas né sekundės, vienomis trumpikėmis pro langelį iššoko laukan ir per žvyrdubės puolę Šešupės link. Užpuolikai vijosi įj, tratindami iš automatų ir keikdamiesi. Suteliuškeno upės vanduo, ir bėglys dingo. Viji-kai palakstė krantu ir, nieko nepešę, grįžo atgal. Algimantas neplaukė į kitą krantą. Būtų sušaudę. Panėrė po vandeniu ir, aptikęs pakrantės krūmuose vandens išplautą ertmę, pasislėpė. Vytautas - Musė šoko paskui brolį, bet apsisukęs grįžo drabužių. Nepatogu plikam. Jis nutvérė sode.

Kautynės truko neilgai. Tik dar ilgai sodyboje knibždėte knibždėjo ginkluotų, besikeikančių kareivių ir tribų.

Apie šį įvykį buvo surašytas tas dokumentas:

Aktas

1947 m. liepos 10 d. Marijam-

polės m.

Mes, žemiu pasirašę: komisija - Marijampolės apskrities MGB skyriaus majoras Mitroškin, 278 šaulių pulko 4 kuopos 2 būrio vadas vyresn. leitenantas Melnikov ir 4 ŠK eilinių Romanov ir Korolevskij, surašome ši aktą:

Šią dieną aštuonių žmonių grupė iš 4 ŠK 2 būrio, vadovaujama vyresn. leitenanto Melnikov ir operatyvinio viršininko Mitroškin, 1947 m. liepos 9 d. 5-00, vykdydama operatyvinę užduotį Marijampolės apskrities Marijampolės valsčiaus Liepynų kaime (rus. originale - Lapinai) piliečio Antano Gumausko, sūnaus Miko, iukyje netikėtai buvo apšaudyta banditų. Prasidėjusiose kautynėse buvo nukauti trys banditai - Delfinas, Leninas, ir kiti.

Iš mūsų pusės susirėmimė užmuštas 4 ŠK skyriaus vadas jaun. seržantas Arestov, sužeisti: 4 ŠK skyriaus vado pavaduotojas jaun. seržantas Boris ir eilinis Apečionok. Be to, buvo sunkiai sužeistas Marijampolės valsčiaus MGB skyriaus liaudies gynėjų būrio kovotojas Šipinskas - pastaras mirė nuo žaizdų."

Parašai: majoras Mitroškin Vyresn. leitenantas Melnikov Eilinių: Romanov, Korolevskij

Matyt, Šarūno asmenybė tuo metu dar nebuvę nustatytą.

(Bd)

1993m. rugsejis

TREMINTINYS

7

IVYKIAI

Nežinomajam partizanui

Miškingame Varėnos rajone aktyviai veikė pulkininko J. Vitkaus-Kazimieraičio, o šiam žuvus. A. Ramanausko-Vanago vadovaujami būriai. Ryžtingi ir sumanūs buvo vadai, narsūs jaunieji partizanai. Ugnimi ir krauju rašyta jų kovų istorija.

1991 m. pabaigoje vyriausybės nutarimu nurodyta rajonuose sudaryti komisijas rūpintis partizanų perlaidojimu, paminklų kryžių statymu. Bet visi matome, kad įstatymai, komisijos be žmonių entuziazmo, pasiaukojimo dažniausiai lieka tik popiežiui. Todėl mes, Dzūkijos rajono politinių kalinių ir tremtinii skryriai, patys stengiamės, kad nė vienas Dainavos apygardos partizanas nebūtų užmirštas. Sudaromi sąrašai, tikrinami LPKT skyriuose. Tikslas vienas - kiekvieno partizano vardas turi būti įamžintas.

1993 m. liepos 17 d. Varėnos senamiesčio kapinėse, dalyvaujant partizanų giminėms, aplinkinių parapijų klebonams, Seimo nariams, šaulių SKATO, pašienio tarnybų vyrams, politinių kalinių ir tremtinii bei etnografiniams ansambliams, rajono savivaldybės atstovams ir rajono gyventojams, atidengtas paminklas Dainavos apygardos, "Merkio" rinktinės Vareno bataliono partizanams. Granite plokštėje iškalti 72 kovotojų vardai. Tai tik maža šios apylinkės žuvusių partizanų dalis. Žinios renkamos toliau.

Paminklo papédėje buvo palaidoti Nežinomojo partizano palaičiai. Ant jo kapo padėję gėlių ar uždegę žvakutę, pagerbsime ir tuos, kurių vardai iškalti granite, tačiau niekam nežinoma, kur ilsisi jų kūnai.

Nuoširdžiai dėkojame nedidelei grupei entuziastų, savo laisvalaikį paskyrusių paminklo statybai, rėmėjams - rajono savivaldybei, AB "Trobėsiai" vadovui ir kolektivui.

V. KAZULIONIS

Partizanų kapelai Šilavote

Pagraižio miške, "Geležinio vilko" rinkt. vado J. Stravinskio-Ziedo ir partizanų žuvimo vietoje

Antaninos Garmutės nuotraukos

PRIENŲ raj. Daug Lietuvos partizanų kovojo ir žuvo Šilavoto miškuose. Tais laikais netgi buvo skaudžiai juokaujama, jog Šilavoto-Kazlų Rūdos apylinkių žemėlapis kabo paties Stalino kabine, ir pats didysis tironas ši kraštą vadina 17-ąja respublika. Šie miškai buvo "Tauro" apygardos "Geležinio vilko" rinktinės prieglobstis ir kovų laukas. Nekilai Kaiveliškių kaimo, Pagraižio miške, 1946 m. birželio 9-ąją, ankstyva Sekminiu rytą, klastingai užklupti enkavedistų, žuvo "Geležinio vilko" rinktinės vadasis Juozas Stravinskas. Žiedas su aštuoniais savo partizanais. Vyrai buvo tris paras nemigę, grįžę iš kautynių ties Sasnavą, kur, Antano Lukšos pasakoju, išguldė mašiną enkavedistų. O čia juos, paryčiu sumigusius, užklupo ir išsaudė. Tragedijos vieta iki šios dienos atmintyje išsaujogo anuomet ganę gyvulius ūkininkų vaikai.

Konstancija Stravinskienė - vado Žledo gyvenimo draugė, politikalinė ilgus metus ieškojo tos vietas. Jai padėjo šių vietų gyventoja L. Januševičiutė. Jos palydėti, rugpjūčio 8 d. drauge su gerb. Konstancija atvykome į tragedijos vietą. Prie išlakaus uosio tą vietą paženklinome kryžiumi - koplytėle ir atminimo lenta. Kryžių padarė buvęs partizanas Povilas Buzas-Žvejas, o memorialinę lentą - Juozas Skaržinskis-Dramblis.

- Čia buvo sengirė, - pasakoja L. Januševičiutė, - šimtmetės eglės ošė. Štai jų tik kelmai belikę. Po to išsaudymo atgabeno medkirčius ir visus medžius iškrito. Kad nė žymės neliktu.

Klampus raistas atsiverė ir toje vietoje, kur buvo graži pievelė, kurioje partizanai ilsejosi po mūšio.

Pasimeldėme, pagerbėme jų atminimą minutės tyla, pagiedojome himną.

Nužudytių partizanų kūnai buvo niekinami Prienų turgaus aikštėje, o po to išguldyti prieš Šilavoto bažnyčią. Kur pakasti, tiksliai nežinoma. Kai kurių, pavyzdžiu Kazimiero Senavaičio-Zuikių palaiakai pateko į duobę už kapinių tvoros. Dabar ten į padangę kyla didingas kryžius. Kapelius puošia Gedimino stulpai iš žalumynų. Konstancija Stravinskienė rūpinasi, kad čia nuolat plevesuotų Trispalvę.

Antanina GARMUTĖ

Nijolė RIMKIENĖ
Skambékit, varpai

Skambékit, varpai Lietuvos!
Išeina! Išeina! Išeina!
Lietuvi, nelenkės galvos,
Užtrauki tikros Laisvės dainą!

Be duonos ir basas buvai
Draugi jo į tautų pilkašvarke j.,
Tiek metų klusniai tarnavai
Rytų užkariautojų tvarkai.

Gana jau patyčių, skriaudų -
Išdunda žvagždėtieji tankai..
Pakilk iš snaudulio tu -
Paimkim viens kitą už rankų.

Kai p gera, o Dieve, žinot,
Kad žemė laisva ši, be prieš?
Užtenka dejuot ir raudot -
Prie darbo, prie plūgo, prie sieto!
1993 08 30

Maloni žinia

Ponui B. Gajauskui
Mielas drauge,

Išgirdome, kad tarybinė kariuomenė pagaliau paliko Lietuvą!.. Mes Vengrijoje žinome, ką tai reiškia!!! Mūsų sajungos vardu ir taip pat Buvusių politinių kalinių ir komunizmo aukų tarplaučinės sajungos vardu sveikiname ir linkime daug laimės ateityje. Taip pat prašau pagal galimybes perduoti linkėjimus ponui Landsbergiui!

Su draugiškais linkėjimais
Vengrijos politinių kalinių
sajungos užsienio sekcija
Dr. Tibor Kovats
Užsienio sekcijos vedėjas
Budapeštas, 1993 09 02

Nuoširdžiai dėkojame
Vengrijos politinių kalinių
sajungos nariams už sveikinimą ir linkėjimus Lietuvai.
LPKT sajungos taryba

Našlaičio pažymėjimas negaliojo

Rugpjūčio 6 d., 3 valandą nakties susirinkome į Jonavos autobusų stotį, pasirengę vykti į Kauną - į susitikimą su Šventuoju Tėvu. Konduktorių autobuse pareiškė, kad už kelionę kiekvienas privalo sumokėti po du litus. Keleiviai pasiteiravus, kodėl taip brangiai, atsakė, kad tokis gautas nurodymas. Viena moteriškė, našlaičio globėja, nusipirko bilietą už du litus, tačiau konduktorių pareikalavo mokėti ir už našlaitį. Pasak jos, už kelionę turi mokėti visi, jokie pažymėjimai šiandien negalioja... Moteris tiek pinigų neturėjo ir buvo priversta iš autobuso išlipti. Kol mes piktinomės tokiu konduktorei nežmoniškumu ir nuspindėme nupirkti našlaičiui bilietą, išskaudinta moteris su berniuku dingo nakties tamsoje. Pakiliai nusiteikusiu maldininkų nuotaika buvo sugadinta.

Matyt, ne visi nuoširdžiai laukė susitikimo su Kristaus Vietininku žemeje...

Girdėjome, kad Kaune dvi dienas žmonės buvo vežiojami nemokamai, Vilniuje tomis dienomis buvo pigesnis benzinas, Mažeikiuose maldininkams paskirta 16 autobusų, matėme prie tilto pilną aikštę autobusų iš įvairių rajonų, laukiančių savo keleivių, o Jonava nutarė ta proga nuplėsti dvigubą kainą, pasipelnyti, nedarydama nuolaidų net našlaičiui.

Nuvežė mus iki senojo Vilijampolės tilto. Vairuotojo klausėme, ar ir namo galėsime grįžti iš šios vietas, bet nieko nesužinojome.

Išvykus Popiežiui Jonui Paului II iš Santakos, mes, jonaviečiai, išgyvenę daug palaimingų akimirkų, su pakilia nuotaika grįžome vėl į Vilijampolę. Čia aikštéléje stovėjo daugelio rajonų autobusai, tik ne Jonavos. Joks miesto transportas iki autobusų stoties nevažiavo, tad seni ir jauni pėsti patraukėme per miestą.

Ką darysi - ir grįždamai būtume sumokėjė po du litus, kad tik keli autobusai būtų atvažiavę į tą vietą, iki kurios atvežė mus naktį...

Veronika GABUŽIENĖ

Statykime paminklą

Niekada nepamiršiu Molėtų valsčiuje "Armijos krajovos" nužudyti Venclovą, Trimonių šeimą. Ir mūsų šeima buvo prie žūties slenkscio - išgelbėjė tévas. Ypač skaudžiai nuo žiauraus šios armijos partizanų siautėjimo nukentėjo Inturkės valsč. Dubingių km., Giedraičių valsčius. Jei, paklaustas tautybės, atsakydavai esąs lietuvis, šaudydavo iškart.

Dabar vis dažniau tenka girdėti, kad Lenkijoje ir kai kur Vilniaus krašte "Armijos krajovos" partizanus laiko didvyriais ir stato jiems paminklus...

O aš ir kiti, gyvenę tą skaudų Lietuvai laikotarpį minėtame krašte ir matę šių "didvyrių" žygius, sakome, kad "Armijos krajovos" partizanai buvo nusikaltėliai, žudę šimtus nekaltų beginkių lietuvių, net mažus vaikus.

Todėl siūlome pastatyti Vilniuje paminklą "Armijos krajovos" aukų atminimui.

Kviečiame visus LPKT skyrius siųsti savo pasiūlymus ir prisidėti prie šio sumanymo.

Rašykite šiuo adresu: Gediminui Katiniui, Melioratorių 2-40, Tauragė, tel. 51625.

Prašome paliudyti apie šiuos rezistencijos dalyvius, norinčius gauti rezistencijos dalyvio pažymę: Vladas Balčiūnas, veikės Biržų raj.; Edvardas Maneika, Povilas Švelnikas, veikė Ukmergės raj.; Albina Raškevičiutė, Algirdas Raškevičius, veikė Utenos raj.; Ona Makarauskaitė, veikė Panevėžio raj.; Juozas Radzevičius, veikės Marijampolės raj.; Izidorius Klabys, Pranas Nemajūnas, Petras Stankevičius, veikė Dusetų raj.; Antanas Banionis, veikės Kauno raj.

Atsiliepimus prašome siųsti LPKTS tarybai, Laisvės al. 39, 3000 Kaunas.

1993m. rugsejis

TREMINTINYS

8

IVYKIAI

Suklupo dėdamas vainiką...

UTELOS raj. Rugpjūčio 22 d. Kotlerių ir gretimų kaimų žmonės, Utenos miesto visuomeninės organizacijos, šauliai, tremtiniai, Tėvynės sajungos, Krikščionių demokratų partijų nariai gausiai rinkosi prie Kotlerių km. partizanų kapų, sutvarkytų fundatorių Marijos ir Aleksandro Žemaičių lėšomis. Jų iniciatyva ir lėšomis Utenoje, prie Dauniškio ežero, ant Kančių kalnelio (kur buvo užkasami išniekinti partizanų kūnai) pastatyta didinga koplyčia. Tai architektas A. Kuro suprojektuota Švč. Marijos Kankinių Karalienės koplyčia. Be to, A. Žemaičio gimtajame kaime atstatytas šv. Jono Krikštytojo koplystulpis, pastatytas (V. Giedraičio sukurtas) paminklas-kryžius jo brolio žuvimo vietoje, sutvarkyti Kotlerių km. partizanų kapai (nors tvarkymui prieštaravo apylinkės viršaitė Aželienė).

Kapinaitėse A. Žemaitis pasakė jaudinančią kalbą - prisiiminę okupantų žiaurumus, nukankintus, nužudytus brolius ir seseris: "Gana griauti Tėvynę - reikia pradėti ją statyti". Kalba jaudino ne tik susirinkusius - jaudinosi ir kalbėtojas... Ir, dėdamas vainiką ant laisvės kovotojų kapų, suklupo ir nebekėlė..."

Padovanotoji Lietuvai Švč. Marijos Kankinių Karalienės koplyčia tapo šio tėvynei pasiaukojuis žmogaus amžinaja poilsio vieta...

Rugpjūčio 23 d. žmonės éjo ir éjo, važiavo iš visos Lietuvos pamineti tragiškų dienų, o rado laidotuves. Ilėsėkis ramybėje, kilnusis mūsų Tėvynės sūnau, Kančių kalnelyje.

O. AGLINSKIENĖ

Marija ir Aleksandras Žemaičiai Utenos raj. Kotlerių km. partizanų kapinėse

ŠILALĖ. Rugsėjo 1 d. miesto aikštėje, prie S. Dariaus ir S. Girėno paminklo, iškilmingai minėjome okupacijos kariuomenės pasitraukimą iš Lietuvos. Dalyvavo S. Gaudiešius vid. mokyklos moksleiviai ir mokytojai, Sąjūdžio, tremtiniai ir politiniai kalinių organizacijų atstovai, rajono vadovai, visuomenė.

Kalbėjo mokyklos direktorė Z. Lazdauskienė, rajono tarybos pirmininkas A. Bartkus, Šilalės bažnyčios vikaras kun. V. Rima, Lietuvos kariuomenės tragedijos metus prisiminė Lietuvos kariuomenės puskarininkis J. Kebla, tremtinis ir lagerius - K. Balčiūnas. Apie permainas Lietuvoje ir naujuosis Sąjūdžio darbus papasakojo rajono Sąjūdžio pirmininkas K. Juknus.

KVĘDARNA. Rugsėjo 1 d. miestelio bažnyčioje šv. Mišias už Lietuvą aukojo parapijos klėbonas Romualdas Vėlavicius. Vakare LPKTS Kvēdaros skyriaus nariai prie Vytauto Didžiojo paminklo surengė šventinį mitingą okupacijos kariuomenės iš Lietuvos pasitraukimo proga.

Kęstutis BALČIŪNAS

Sibiro žemėj gime

KAIŠIADORYS. Rugpjūčio 14 d. įvyko pirmasis kaišiadoriečių - tremtiniių vaikų susitikimas. Kaišiadorių kino teatro salė susirinko kelios dešimtys tūk. kurių gimtinė - Sibiras, jų tėvų tremties žemė. Ne vienas jų turėjo mokytis iš svetima kalba parašytų vadovelių. Tik vakarais sunkaus darbo išvarginta mama ir lietuviškai spausdinė žodži paskaityti mokė.

Susirinkusiems kalbėjo LPKTS Kaišiadorių skyriaus pirmininkas V. Lozoraitis, vaikystės dienų atsiminimais pasidalijo Birutė Sedlickienė, gimusi Irkutsko srt. Žilkino kaime, Šarūnas Sidaras, gimęs Krasnojarsko krašte, Krivliake, ant Jenisiejaus kranto.

Iš 170 tremtyje gimusiuų Kaišiadorių raj. gyventojų šiandien nemaža pedagogų, medikų, dailininkų, architektų, žurnalistų.

Susirinkusieji išrinko savo atstovus į LPKTS Kaišiadorių skyriaus tarybą.
Vincas LOZORAITIS

KAUNO raj. Rugpjūčio 21 d. Vandžiogaloje buvo pagerbtai Laisvės kovotojai. Vandžiogalo bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios už žuvusius partizanus.

Per šv. Mišias iškilmingai skambėjo LPKT Jonavos skyriaus choro giesmės. Paskui susirinkome prie paminklo šventoriuje, toje vietoje, kur gulėjo išniekinti partizanų kūnai. Nepaisydami lietaus, Jonavos politkalinių, tremtiniai, choristai dainomis ir giesmėmis pagerbė žuvusius.

Iškilmių pabaigoje skambėjo Lietuvos himnas.

Liuda PUNIŠKIENĖ

ATSILIEPKITE!

Bronislovas KRUOPIS, Juozo, g. 1925 m. Balciškių km., Daujėnų apyl., Pasvalio raj., nenorėjo eiti į raudonąją kariuomenę ir 1945 m. balandžio mén. išstojo į ginkluoto pasipriešinimo gretas. Priklause Žilio būriui. 1950 m. birželio 13 d. prie Geležių miestelio (tarp Panevėžio ir Kupiškio) per susirėmimą su priešu, būdamas apsuptyje, susisprogdino.

Ką nors daugiau žinančių apie brolio Bronislovo mirtį ieško Stase JASIŪNIENĖ, buvusi tremtinė, gyv. Parupės km. Nem. Radviliškio pšt. Biržų raj. Norėtų sužinoti ir brolio palaidojimo vietą. Prašome rašyti Stasei Jasiūnienei arba Edmundui DEVEIKIUI, Nem. Radviliškis, Biržų raj.

Kaišiadorių raj. Darsūniškio apylinkėse slapstési partizanas, vardu Juozas, slapyvardžiu Drambllys. Žinau, kad buvo suimtas. Norečiau, kad atsilieptų, jeigu dar tebéra gyvas. Ieško Aldona KAZLAUSKAITĖ-JANKŪNIENĖ, Basanavičiaus 61-1, Kėdainiai.

Ona ir Stasys Baneliai

Stasys BANELIS su žmona Ona ir 3 sūnumis - Algirdu, Vytautu ir Algimantu - iki 1944 m. gyveno Panevėžyje, Varpo 4. Dirbo miesto savivaldybėje, buvo šaulių valdybos nariu, o sūnūs mokėsi gimnazijoje. Vokiečiams okupavus Lietuvą, Panevėžio KGB archyvuose S. Banelis matė 1940-1941 m. trėmimų sąrašus, kuriuose buvo įtraukta ir jo šeima. Todėl 1944 m. pasitraukė į Vakarus.

Gal atsiras žinančių apie tai ir galinčių paliudyti. Prašome rašyti Rimai ŽILINSKIENEI, Vilniaus 19-25, Panevėžys, arba paskambinti į Panevėžį, tel. 31914.

Gal kas žinote?

Šiaulių apskr. Gruzdžių valsč. Valdonių km., tvarkingoje Teodoros ir Povilo Kumpikevičių sodyboje augo penki darbštūs sūnūs: Povilas, Antanas, Zigmas, Pranas ir Stasys. Vyriausiajį šeimą priė pat karą išeido į Lietuvos kariuomenę. Deja, 1940- aisiais jų kareivėlis dingo kaip į vandenį. Veltutėvai ir broliai visur rašė, klausinėjo. Vėliau paaikškėjo, kad tokie žmonių dingimai tada nebuvò, naujiena.

Jaunesniems Kumpikevičiams reikėjo eiti tarnauti į okupantą kariuomenę. Bet jie nutaré neiti - slapstyti. Iš pradžių slėptuvę įsirengé namuose. Tačiau, bijodami išdavystés, traukési toliau, pagaliau išėjo į mišką, tapo partizanais.

Dabar neteko ramybės ir senieji tévai. Teko pasikinkius arkliuką palikti savo rankomis suręstus namelius. Pas tolimus giminës sustodavo dienai, kitai - ir vėl į nežinią. Tévas Kumpikevičius buvo auksinių rankų meistras, ypač gabus medžio darbams. Taigi už valgi ir nakvynę gaudavo darbo. Kartą sunkiai susirgusi Kumpikevičienė rizikavo grįžti į Daumantų kaimą, pas giminës. Čia sergančią mamą naktimis aplankydavo sūnūs.

Kartą namiškiai pamatė, kad sodybą supa stribai. Teodora Kumpikevičienė pasislėpti ar pabégti neturėjo sveikatos. Apsisiautusi didelę skarą, pačiupusi krepši, ji prisėdo prie durų ir émė garsiai poteriauti. Stribai į "elgetą" neatkreipé dėmesio, nes puolé krésti namus, ieškoti banditų ir ginklų. Ilgiau senuté čia likti negaléjo. Šiaip taip prisiglaudė Šiauliuse, o vėliau nuvyko pas giminës į Kauną. Čia susitiko ir vyra. Deja, penkių Lietuvos kovotojų tévas netrukus miré, o mama savo gyvenimo dienas baigé prieiglaudoje, taip ir negavusi žinių apie savo sūnūs.

Nieko nežinome apie juos ir dabar. Kur jie žuvo? Kur jų kapai? Gal kas girdéjo? Rašykite redakcijai.

Kumpikevičių giminaitės pasakojimą užraše M. RIMKIENĖ Šiauliai

Ieškantiems artimųjų

1941 m. birželio 23 d. nuo Panevėžio cukraus fabriko Daugpilio link išdardėjo ešelonas, kuriuo NKVD "evakavo" Panevėžio, Biržų, Raseinių kalinius.

Kančių kelią Orenburge (buvo Čkalove) baigė šie kaliniai: Jonas Auliūnas-Aulinskas, Mykolo s., iš Panevėžio, Povilas Čižiūnas; Juozo s., iš Rokiškio apskr., Adomas Gailiūnas (Bailiūnas), Jono s., iš Biržų apskr., Juozas Gaulas, Motiejaus s., iš Panevėžio, Kazimieras Ladiga, Stanislovo s., iš Biržų apskr., Aleksandras Mažeika, Jono s., iš Panevėžio, Jonas Misevičius, Karolio s., iš Panevėžio apskr., Jonas Stublys, Liudviko s., iš Panevėžio, Antanas Švedkauskas, Prano s., iš Rokiškio apskr., Povilas Timukas, Juozo s., iš Biržų.

Apie negrįžusiuų likimus teiraukites adresu: **Upravlenije ministerstva bezopasnosti RF po Orenburgskoj oblasti 460000 g. Orenburg, ul. 9 Janvaria 43.**

Ši žinybė LPKTS Klipedos skyriui geranoriškai suteiké informaciją apie kai kuriuos kartu su panevėziečiais išvežtus Raseinių kalinius, 1941-1942 m. ten sušaudytų raseiniškių duomenis perdaė Orenburgo miesto Civilinės metrikacijos skyriui, kuris giminėms išsiuntinėjo mirties liudijimus.

F. TIŠKUS

Dėkojame

parėmusiems mūsų

Sajungą:

p. Ilonai ir Henrikui Laučiams iš Paterson NJ (JAV) - 10 USD,

p. Povilui Krecinskui iš Melburno (Australija) - 5 USD.

p. Baltrušaitienei iš Čikagos (JAV) - 20 USD,

p. Sidriui iš Čikagos (JAV) - 10 USD,

p. J. Gabrui-Gabrusvičiui iš Čikagos (JAV) - 10 USD.

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

1993m. rugsejo 22 d. Nr. 18 (99). SL289.

Kaina 15 ct

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas,

tel. 223508

Rinko ir maketavo Rasa Černevičiutė. Spausdino "Aušros" spaustuvė Vytauto pr. 25, Kaunas. Ofsetinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 8000. Užs. Nr. 1247

Tremtinio laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl jų kokybės pretenzijų neturime.